

NOTTON COLLEGE
LIBRARY.

APR 1921

GAUHATI

গৃহ-লেখনী ।

Mare

শ্রীমতী বসুদেবী ।

Moslem Printing

THE CHEAPEST HOUSE IN

for
PRINTING OF ALL DESCRIPTIONS

in
English, Bengali, Urdu, Hindi

and
Assamese Languages.

**Speciality in High Class Artist
Printing Works.**

Visiting Cards, Monograms, Halftone
Cash Memos, Vouchers, Receipt & L
forms, Labels, Ballance sheets, Acco
Books, &c. are very neatly and
promptly executed by us with
high class Materials and a
Variety of decent Colour
at Moderate Rates.

Estimate Free on Application
A trial order is most earnestly requested

155, Bowbazar Street,

CALCUTTA.

গৃহ-লক্ষণী।

(সামাজিক চিত্র)

COTTON COLLEGE
LIBRARY.

Date OCT 1921
GAUHATI.

বর্চোঁত

শ্রীমবীনচন্দ্র বৰদলৈ, বি,এল.,

HANDLE WITH CARE
RARE

১৮৩২ শ'ক।

Reference Book

বেচ ১০ অনা যাইথোন।

১৫৫ নং বহুব্জাব, কলিকাতা, মোছলেম প্রেচত
শ্রীহবেন্দ্র কুমার সবকারৰ দ্বাৰা
ছপা কৰা হ'ল।

উছৰ্গা

যি জনৰ অকৃত্ৰিম চেনেহ আজি সাতবছৰ সমানে পাই আহিছোঁ,

যি জনৰ ঘৰৰ গৃহিণী আচলতে এগৰাকী মুক্তিমতী গৃহলক্ষ্মী,

ঔদাৰ্ণ্য যাৰ প্ৰত্যেক কাৰ্য্যতে বিকাশ পাইছে ;

নত্যতা যাৰ জীৱনৰ অনঙ্কাৰ,

অনমীয়া সাহিত্যৰ অদ্বিতীয় লেখক,

সেই সুধীবাগ্ৰগণ্য, অগ্ৰজপ্ৰতিম,

শ্ৰীযুত সত্যনাথ বৰা ডাঙৰীয়াৰ,

পবিত্ৰ কৰ-কমলত,

এই ক্ষুদ্ৰ কিতাপখনি,

সাদৰে অৰ্পণ

কৰিলোঁ।

—ইতি—

শুক্ৰবাৰ,—
১৯ ফাগুন, ১৮৩২ }

নবীন।

পাতনি ।

শ্ৰীশ্ৰী দুৰ্গাপূজাৰ বন্ধত ঘৰলৈ গৈ পূজাৰ উৎসৱ সশ
উপভোগ কৰিবলৈ লেখকে বৰ আশা কৰিছিল। বিদেশ
গৰা ঘৰলৈ গ'লে উদব-দেৱতাৰ ওপৰত কেনে অত্যাচাৰ হা
লেখকৰ মনেৰে, তাক পাঠকসকলৰ ভিতৰত বহুতে জানে
কাষেই পূজাৰ উৎসৱ ও সামাজিক আৰু আৰ্থিক অত্যাচাৰ
উপভোগ কৰাৰ লগে লগে এমাহলৈ উদব-দেৱতাৰ অত্যাচাৰ
নীৰবে সহিব-লগীয়াত পৰিছিল। এনে আহুকলীয়া সময়ত
লেখকৰ সুযোগ্য বন্ধ ডাক্তৰ শ্ৰীযুত বিনাৰায়ণ বৰাৰ ও ডে
বন্ধ শ্ৰীযুত বোহিণীকুমাৰ চৌধুৰীৰ জুটীয়া উৎপীড়ণে তেওঁৰ গ্ৰ
বায়ু কণ্ঠাগত কৰি তুলিছিল। উপদ্ৰৱ এই যে দিন নাই বা
নাই কেৱল তেওঁবিলাকক হেনো এখন ফাৰ্চ (farce) দি
দিব লাগে! এই কাৰ্য্যৰ নিমিত্তে তেওঁক যে কিয় বিশেষ
বাছি ধৰা হৈছিল, তাক তেওঁবিলাকেই হে জানে। পিচে এ
হৈছে ডাক্তৰ,-উদবাময় ৰোগত কল্পনা-শক্তিৰ কিবা বিশেষ বিক
হোৱা কথা যদি কোনো ডাক্তৰী শাস্ত্ৰত পাই থাকে তা
তেওঁবেই হে জানে। সি যি হওক, আনবিলাক অত্যাচাৰ গুৰু
বুলি শুছাব নোৱাৰি, কিন্তু কিতাপ লেখা অত্যাচাৰটি ত
বেয়াই কিবা এখন লেখিলেই গুছে। কাষেই “আত্মানুৎসৱ
বন্ধেত্” এই মহাকাব্য আমাৰি স্মৰণ কৰি মৰি মৰজাহ দি ছুদি
ভিতৰত এই ক্ষুদ্ৰ কিতাপখনি দেখি আপদৰ হাত সৰা হ’

সেই সময়ত শ্ৰীশ্ৰীলক্ষ্মীপূজা আছিল। অসমীয়া মানুহে
লক্ষ্মীৰ পূজাকেহে কৰে, কিন্তু লক্ষ্মী আইয়ে হ'লে অসমীয়াৰ পূজা
গ্ৰহণ কৰে বুলি বিশ্বাস নহয়—কাৰণ, অসমীয়াৰ ঘৰত লক্ষ্মী আইৰ
গতি বিবল। কিন্তু লক্ষ্মী বিবলা হলেও ঋথার্থতে আসামত গৃহ-
লক্ষ্মীৰ অস্তাৰ বিশেষ নাই। তাৰ বাহিৰেও পূজাৰ সময়ত সচৰাচৰ
বিবিলাক খটনা দেখা যায় তাৰ পৰাও কিছুমান চিত্ৰ এই কিতাপত
লোৱা হৈছে। এই কিতাপখনি ছপাবৰ উপযুক্ত হৈছে বুলি
লেখকে ভাভাবে। কিন্তু, গুৱাহাটীৰ আৰু কলিকতাৰ ডেকা
কুসকলে ইয়াক বিশেষ পছন্দ কৰিছে। এনে কি তেওঁবিলাকৰ
কেইজনমানে কিতাপখনি নকল কৰি, বৰ্ণাশুদ্ধি চাই, আৰু ছপাবৰ
ন্দবস্ত কৰি দিও লেখকৰ সকলো শ্ৰম দূৰ কৰিছে। শ্ৰীযুত বিবি-
য়াৰায়ণ বৰা, শ্ৰীযুত নীলমণি ফুকণ, শ্ৰীযুত বোহিঙ্গীকুমাৰ চৌধুৰী,
শ্ৰীযুত পদ্মধৰ চলিহা, শ্ৰীযুত অম্বিকানাথ বৰা ও শ্ৰীযুত পূৰ্ণানন্দ
শ্ৰী আদি লেখকৰ সোদৰ-প্ৰতিম বন্ধু সকলৰ পৰা তেওঁ বিশেষ
সহায় পাইছে।

সৰ্বশেষত গুণগ্ৰাহী পাঠকপাঠিকাসকলে বিশেষকৈ অসমীয়া
লক্ষ্মীসকলে এই কিতাপখনি গৰমৰ চকুৰে চালে লিখক কৃতার্থ
ব।

কলিকতা, {
মাৰ্চ, ১৯১১।

ইতি—
নবীন।

নাট্য লেখা অভিনেতাসকল ।

পুৰুষবিলাক :-

হৰিচৰণ	খনী মাহুহৰ লৰা, শিক্ষিত যুবক
হীৰালাল	}	... হৰিচৰণৰ বন্ধু ।
জগন্নাথ		
ধনেশ্বৰ		
প্ৰতাপকৰ	হৰিচৰণৰ পিতাকৰ বন্ধু ।
দিবাকৰ	এজন ভদ্ৰলোক ।
সুবল	ঐ

তিৰোতাবিলাক :-

গোলাপী	হৰিচৰণৰ যৈণীয়েক ।
বিমলা ওৰফে পাকল	এজনী বৈশা ।
হৰিচৰণৰ মাক ।		

পুলিচ, কনিষ্টবল, জমাদাৰ, ছাপ্ৰাটী, বেহাৰা, মেতৰ,
হাকিম, টেকি, (হৰণি) নৰ্ত্তকীসকল ।

প্ৰথম অঙ্ক

১ম গৰ্ভাঙ্ক ।—হৰিচৰণৰ ঘৰ ।

[গোলাপী মন মাৰি বহি থাকে, এনেতে হৰিচৰণৰ প্ৰবেশ ।]

হৰি—প্ৰিয়তমে গোলাপি, Rose, Rosalind, my darling, কেলেই এনেকৈ মন মাৰি আছা ? you don't know my love, মোৰ হিয়াখন কিমান love এৰে পৰি পূৰ্ণ । প্ৰিয়তমে, বৰি ঠাকুৰৰ ভাষাৰে কওঁ “ জনম অবধি, বিৰহে দগধি, এজীৱন হয়েছিল ছাই; তোমাৰ অপাৰ প্ৰেম পাৰাবাৰে জুড়াইতে আমি এহু তাই । ”

সেই ৰাজীৱ চৰণত আশ্ৰয় দি অলপ true love অৰ চিনাকি দি মোৰ শুকান বালি, চাহাৰা মৰুভূমিৰ নিচিনা এই কৰ্কৰীয়া হিয়াখন অলপ শীতল কৰিবানে ?
গোলাপী—মোৰ ঈশ্বৰ প্ৰভু, আপোনাৰ এনেবোৰ কথা শুনিলে মই বৰ ভয় খাওঁ আৰু লাজ পাওঁ । মই আপোনাৰ দাসী; মোক নো এনে কথা কব লাগে নে ? আপোনাৰ চৰণ দুখানি সেবিবলৈকে মোক অনুমতি দিয়ক প্ৰভু ।

হৰি—আকৌ সেই old ideas and old style of talk !

সেইবোৰ কথা পুৰণি, বসহীন, গঢ়ময়; illiterate

মানুষৰ কাণতহে তান গাণে। মই কি সুন্দৰ কবিতাৰে
মোৰ হৃদয়ৰ true love জনালোঁ, তুমি ক'ব লাগি-
ছিল “আজি মোৰ মন, কি জানি কেমন বসন্ত আজি
মধুময়।” তেতিয়া মই কলোঁহেতেন “কাৰ নাম
তুলে, মালতীমুকুলে, বায়ু ক'ৰে বায়ু অল্পময়”।
তাকে নটক সেই ধৰ্মকথা—মোৰ চৰণ সেৱা কৰা,
মই প্ৰভু ইত্যাদি। মই কওঁ তুমি মোৰ দাসী
নোহো'ৱা; but my love, my darling. মই
তোমাক slave কিনি অন্য নাই।

গো—প্ৰভু, মই অৱশ্যে আপনাৰ দাসী। জন্মে মৰণে
তিবোতাৰ স্বামীয়েই গতি, স্বামীয়েই মুক্তি বুলি গীতা-
ভাগৱতত শুনিছোঁ। সেইবোৰ নো ইংৰাজীৰে কি
কৈছে?

হৰি—গীতা ভাগৱত! damn those superstitious books.
আজি কালি সেই বোৰ সৰু মিছা বুলি proved হৈ
গৈছে। এতিয়া কবিতাৰ দিন, প্ৰেমৰ দিন। তুমি
নাগৰী প্ৰিয়তমে, আৰু মই নাগৰ। তুমি জুলিয়েটৰ
নিচিনাকৈ প্ৰেমৰ কথা কৰা, মই ৰ'মিঅ'ৰ নিচিনাকৈ
তোমাৰ সেই বচনসুধা পান কৰিম। কোৱা
darling কোৱা “my dear, I love you.”

গো—এইবোৰ কি কৈছে মই হলে একো ভুপোৱা নাই।

হৰি—কেলেই ভুপোৱা নাই? মই আমাৰ স্তম্ভ মিলনৰ

পাচৰ পৰা ক্ৰমাৎয়ে এইবিলাক শিকাবই লাগিছোঁ,
তোমাৰ একো মনত নেথাকিল নে? নহয়, নহয়;
dear, you don't love me. তোমাক কত যত্ন
কৰিও যেতিয়া আজিলৈকে এক peg whisky খুৱাব
নোৱাৰিলোঁ, তেনেহ'লে reformation অব্যেই বা
আশা ক'ত ?

গা—প্ৰভু, মই নিচেই মুৰ্খ। মোক ভালকৈ কথাবিলাক
শিকাওক, আপুনি যিহকে ভাল পাই তাকে কৰিম।
কিন্তু প্ৰভু, বেয়া বস্তুবিলাক ধাবলৈ মোক নধৰিব।
মোৰ মূৰ্ত্তিমন্তী ভগৱতীৰ নিচিনা শাহ, দেৱতাৰ নিচিনা
শহুৰ কুলত, মোৰ ধৰ্মপ্ৰাণ পিতৃকুলত এনে অধৰ্ম
কোনেও কৰা নাই। এনে কথা কৰি ছুয়ো-কুল
নৰকত পেলাবলৈ নক'ব। আপুনি মতা নাহুহ,
আপোনাৰ কিবা অভ্যাস থাকিলেও সিমান দোষণীয়
নহব পাৰে, কিন্তু ঘৰৰ ভিবোতাই তেনেবোৰ আচৰণ
কৰিলে ঘৰ যে নৰক হ'ব, প্ৰভু।

হৰি—Hopeless, hopeless; আৰ্কে সেইবোৰ supersti-
tious কথা, আৰ্কে সেইবোৰ useless nonsense
“আমাৰ সাধ না মিটিল, আশা না পূৰিল”।

(বাহিৰৰ পৰা হীৰালাল—“হৰি ঘৰত আছেনে?”)

হৰি—আহোঁ, আহাঁ। গোলাপী, বন্ধু হীৰালাল আহিছে
ভূমি এতিয়া ধোৱাঁ। “Let Hira in, let life

out." ক্ষণেক আঁতৰি থাকি হৰিৰ জীৱন।

(গোলাপীৰ প্ৰস্থান আৰু হীৰাৰ প্ৰবেশ।)

হৰি—(দূৰতে হীৰাক দেখা পাই) Good evening Hira,
my diamond, my dear friend.

হীৰা—Good evening to you. হয় দেও, যবতু বহি " হি
আমনি লাগিল, সেই দেখি তোমাৰ সঙ্গত বা, দ
অলপ সময় কটাওঁ বুলি আহিলোঁ। ভালে আ। মী

হৰি—শাৰীৰিক ভাল, কিন্তু ভাই, mind কিছু tr মই
হৈ আছে।

হীৰা—কেলেই, সেই পুৰণি কাৰণত নে কি? আজি বণে
আমাৰ তিবোতাবিলাক সমাজৰ দোষত ীতা-
driven cattle অৰ নিচিনা হৈ আছে। বি কি
কোনো উপায় নাই। পিছে আমাৰ সৰ্বসমু
কাৰণ ক'ত ?

হৰি—O, I beg your pardon. কই হয় ?

(ভিতৰৰ পৰা " হাঁ হজুৰ। ")

হৰি—Peg লে আও।

(ভিতৰৰ পৰা বেহাৰা—বহত আচ্চা হজুৰ।)

[জগন্নাথ আৰু ধনেশ্বৰৰ প্ৰবেশ। হৰিয়ে প্ৰত্যেকক
handshake আৰু অভিবাদন কৰে।]

হৰি—বহাঁ, তাইহঁত বহাঁহঁক। অলপ আগোদ কৰা যাওক।

তোমালোক নোহোৱা হলে মোৰ পক্ষে " Life
would have been as tedious as a twice-told
tale. "

বন্ধুহঁত—(একেলগে)—অৱশ্যে, অৱশ্যে।

{ গিলাচত মদ আৰু খালত খানা লৈ বেহাৰাৰ প্ৰবেশ }

হৰি—বন্ধুহঁত, help yourselves please.

(আটায়ে মদ খায় আৰু খানা খায়)।

হীৰা—আমাৰ দুখীয়া দেশৰ বহু হৰিচৰণ! ছুয়ি ভাই যথা-
ৰ্থতে দাত্তাকৰ্ণ।

হৰি—Don't mention বন্ধু, don't mention. তোমা-
লোকৰ good company য়েই মোৰ unhappy জীৱন
অলপ সহিব পৰা কৰি থৈছে।

হীৰা—ভাই ধনেশ্বৰ, এটি গান গোৱাঁ।

ধনেশ্বৰ—বাঁক;—

গীত।

ইমণ কেদাৰা—আড়খেম্ টা।

গোৱাঁ কুলি গোৱাঁ

মধুৰ পঞ্চম তুলি গোৱাঁহে।

প্ৰিয় সমাগমে প্ৰাণ মতলীয়া

সুৰলা মাতৰে সাদৰি কথা কোৱাঁহে।

কত জোনালী সুখময়ী নিশা
বিবহে দগধ তনুচিত্ত,
আজি মিলন মাধুৰী মধুৰ বসন্তে
সুৰনা গীতে উজলোৱা হে।

হৰি—Bravo, bravo, “ কত জোনালী সুখময়ী নিশা বিবহে
দগধ তনুচিত্ত। ” How poetic! মোৰ হৃদয়ক
cord এভাল vibrate কৰি গ’ল। কিন্তু “ নিৰাশ
কাতৰ ” মই “ শূন্য হৃদয় নিয়ে ”। মিছাতে অত-
বোৰ নাটক নভেল্ পঢ়িলোঁ। “ আমাৰ সাধ না
পূৰিল ”।

হীৰা—Pathos! pathos! কি আপছোচৰ কথা! কি আপ-
ছোচৰ কথা! ইয়াৰ এটা solution অৱশ্যে ঠিক
কৰিব লাগিব। বন্ধু, একো চিন্তা নকৰিবা। নাটক,
নভেল্ বুজা, কবিতাৰ সোৱাদ পোৱা এনে এঠাইলৈ
তোমাক লৈ যাম ব’ত তোমাৰ প্ৰেমৰ হেঁপাহ তত-
লিকে মিটব।

হৰি—Really! ধন্যবাদ বন্ধু, তুমিয়েই মোৰ আচল বন্ধু।

ধনেশ্বৰ }
জগন্নাথ } —Good night, বন্ধু।

হৰি—ভাই খোৱাঁই নে? Good night, বাক খোৱাঁ।

(ধনেশ্বৰ আৰু জগন্নাথৰ প্ৰস্থান।)

হীৰা—ভাই হৰি, মই এটা বৰ লেঠাত পৰিলোঁ; তুমি অলপ

সহায় কৰা যদি বক্ষা পাওঁ।

হৰি—নই সদায় তোমাক সহায় কৰিবলৈ সাজু।

হীৰা—এটা ধৰুৱাক নই ২,০০০ টকা দিব লগা আছে।

সি মোৰ বৰ-ভৱাৰ কোৱোক দিছে। তুমি মোৰ
friend, philosopher and guide থাকোতে নই
houseless মগনীয়া হব লাগিলে “তোমাৰ অৰ্থে
ভৰিব ভূমণ্ডল।”

হৰি—ভাতলৈকে এনে ভয় কৰিছা নে? কুচ্ পৰোৱাই নাই।

ধন নো কলেই?—তোমাৰ নিচিনা সাধুমানুহক
সহায় কৰিবলৈ হে। (কেঞাৰ গোলালৈ এখন চেক্
লেখি দিয়ে)। এয়া ধৰাঁ, এইখন দিনেই ফেচামল
কেঞাই তোমাক ২,০০০ ৰূপ দিব।

হীৰা—Thank you, thank you. স্বার্থতে তুমিয়েই মহা-
পুৰুষ; এতিয়া যাওঁ, good night.

(হুইবো প্ৰস্থান।)

দ্বিতীয় দৃশ্য।

আলিবাট।

(এটা মেতৰৰ প্ৰবেশ।)

মেতৰ—এইটো ডাঙ্গাবাজু ময়লা আদমী হাম্ কতি দেখা হাৰ

নেই। বোজ বোজ বাস্তামে বসি আউব্ ময়লা
কব্ তা। চালালোক ঘৰ্মে আপ্ না কাম কব্ ওর নেহি,
মব্ তা হয় বাস্তাকা উপব্। কভি মিলেগা তো
বাড়্ মাৰ্কে উচ্লোককো তবিত্ ঠিক কব্ দেঙ্গে।

(সুবল আৰু দিবাকৰৰ প্ৰবেশ ।)

সুবল—কি হ'ল অ'মিতা? এই খন কাক গালি শপিছ?

মেতৰ—দেখিয়ে বাবু চাহেব, এক বোজ্ নেই ছুবোজ্ নেই বদ-
মাচ্ লোক বোজ্ বোজ্ বাস্তা ময়লা কব্ তা হয়।
মিউনিচিপেল্কা বাবুলোক বাস্তা ময়লা দেখ্নেচে
কেব্ হামাৰা জনমানা হো যায়েগা। চব্ বাস্তামে
যেতনা পাথৰ নিকালকে হয় উচমে এইচব চাফ্ কব্-
নাভি বহত মুঙ্কিল হয়। মিউনিচিপেল্কা বাবুলোক
মেতৰ্কা উপব্ ভাৰি ওস্তাদ্; বাস্তাচব্ বেমেবামত্মে
বহেগা উচ্মে নজব নেহি, লেকিন্ খোৰা কচুৰ্মে
মেতৰকা চাজাই।

সুবল—হয় অ'মিতা ঠিক কৈছ। এনেই বাটবোৰত শিল-
বিলাকে যেনেকৈহে দাঁত চেলাই আছে তাৰ তাপতে
খোজ্ দিবকে নোৱাৰি তাতে কেটামান হতভাগা মদ-
পীয়ে এইদৰে দিনে দিনে বাট বেয়া কৰিলে মানুহ
অহা-যোৱা কৰিব কেনেকৈ?

দিয়াকৰ—মাতোৱাল কেটা নো কোন?

স্ববল—নকবা ভাই, এই কুৰি শতিকাৰ সভ্যতাৰ খুন্দাত আমাৰ
 প্ৰাণ নিটিকাত পৰিল। হৰিচৰণ বাবু আৰু কেটামান
 বন্দুমাচে সদায় সদায় আহি সেই তাতে থকা মানুহজনীৰ
 ঘৰত মদ খাব আৰু উদ্ভঙালি কৰিবহি। তাতে
 থাকি সন্তোষ নহয়, বাতি হলে আকৌ বাটলৈ আটাই-
 বিলাক ওলাই আহি চিঞৰি-বাখৰি, বতিয়াই-উকিয়াই
 বাট-পথ তেনেই চেৰেঠ কৰেহি। ওচৰতে ঘৰ; অত
 দৰ্খাস্ত দিও বেঞ্জাজনীক তাৰ পৰা তুলিব নোৱাৰিলোঁ।
 ঘৰত লৰা-তিবোতা লৈ থকাই অসম্ভৱ হৈ উঠিছে।
 আইন মতে হেনো তাইক তুলিব নোৱাৰি। সভ্য
 জগতৰ আইনৰ খুন্দাত আমাৰ অসভ্য মানুহৰ এতিয়া
 প্ৰাণ যায়!

মেতৰ—হাম্‌চে একদফে ভেট হনেচে উচ্‌লোককো ঠিক
 কৰ্‌নে চেক্তা।

দিবা—তেতিয়ানো তুম্‌ থাক্তা হায় কাঁহাবে ?

মে—বাবু চাহাব, দিনভৰ ময়লা উঠাকে হাম্‌ তি খোৰা
 নিচা কৰ্‌কে খোচ গিজাজিমে বহতা।

দিবা—তেন্তে বাবুলোক মদ খাইকে অলপ বতিয়ানেচে আৰু
 বাছ-ওছ কৰ্‌নেচে কিয়া জগৰ্‌ লাগ্তা হায় ?

মে—বাবু, হাম্‌ চাহাপ্‌ পীকে কভি বমি ময়লা নাই কব্তা।

দিবা—তুম্‌ সক্‌ আদগি হায়। বড় আদগি হনেচে বেচটেক
 মদ খাইকে অলপ বতিয়ানে হতা হায়; নহলে বড়

আদমি কিহৰ্কা ?

মে—তোম্ কেচা আদমি হায় বাবু ? বড়া আদমি হনেচে
ঘৰকা ভিতৰ যো খুচি ওই কৰ্বে দেও । বাহাৰ
আকে এইচা বদমাচি কাহে । পাহাৰাৰালা লোক
দেখনেচে পাকাড় লেগা ।

দিবা—বাবুইতকা জেপ্ মে টকা থাক্তা হায় । পাহাৰাৰালা
কেলেই পাকড়েনা ? কলমে গা ধোবা বলকে আক
বাতিপুৰা হাবিয়ে বাহ কৰা বলকে দুখীয়া মানুহ আক
বেখা লোকো পাহাৰাৰালা ধৰেগা ; আক যে চব
গক আক ছাগলী অৰ্থাৎ বক্ৰী-উক্ৰী ধৰা দেতা হায়
সিহঁতলোককো ধৰ্কে ফাটকমে দেতা হায় । তু
কেইচা বুৰবক্ হায় ? কলেই এনেকৈ মোটে
চাওতা হায় ? কাম কৰ, কাম কৰ ।

হাম্ জানতা তুম্ ভি ঐ কল্কাচ লোককা দোচ হায়
গালি দেতা হায় কাহেৰে ?

দিবা—কাহে গালি নেই দেগা বে ? তুম্ মদ, খাওতা আ
বাবুলোক নেই খায়েগা ।

মে—কাহে খায়েগা ? কমজোৰ বাবুলোক ধোবা পীকে এ
দম মাতোৰালা হ' যাতা ; পিছু বাস্তা-ওস্তা নয়
কৰ্ভা, এ কয়া বাস্ত্ হায় ? ইধাৰ দিনমে বা
ভাৰি হিন্দু হো যাতা ।

দিবা—চুপ বও গেধা । বাবুলোক মদ খানেচে পেটব

ভিতৰ ভাৰবিলাক খুন্দিয়া-খুন্দি কৰি থাক্তা। পিছে
 ষতিয়াই উকিয়াইকে মুখচে সেইবিলাক উলিয়াই
 দেতা। তোম্ কিয়া বুজিবিবে গক ?

মে—বাবু এইচা গালি ফেৰ দেনেচে (জাড়ু তোলো)
 (দিবাকৰৰ পলায়ন) ।

সুবল—নহয় মিতা, নহয় ; সেই বাবু বদমাচ নহয়। তেওঁ
 বৰ খেমেলীয়া, কুঁহিবাজ—চম্ জা ? নৈকিন্ মাতোয়াল
 কেইটাক পানেচে দিবিনা এক ঘা লগাই।

(প্রস্থান) ।

তৃতীয় দৃশ্য ।

বিমলাৰ ঘৰ ।

(হীৰালাল, হৰিচৰণ আৰু বিমলা বহি থাকে) ।

হীৰা—বাঃ বাঃ কি শুভ মিলন ! কি অপূৰ্ণ দৃশ্য ! যেনে
 সুন্দৰী তেনে সুন্দৰ, যেনে কবি তেনে কবিগনী,
 যেনে প্ৰেমিক তেনে প্ৰেমিকা । এতিয়াহে সমানে
 সমানে মিলিছে। ভাই হৰি, তোমাৰ তিরোতাজনীক
 মনে মনে divorce কৰি দি ভাৱন দোবন এই প্ৰেমি-
 কাতে অৰ্পণ কৰা ।

হৰি—তোমাৰ বাক্য শিবোধাৰ্গ্য। সংসাৰৰ সাৰবস্তু প্ৰিয়তম
বিমল ! তুমি Cleopetra মই Antony ; তুমি দুৰ্গে
নন্দিনী মই জগৎসিংহ। কোৱাঁ তুমি কাক জ
পোৱাঁ।

বিমলা—“তোমাকেহে ভাল পাওঁ মৰমৰ সখি। যিপি
চকু ফুৰাওঁ, তোমাকেহে দেখা পাওঁ, ক্ষত্ৰেকে প্ৰণ
হয় তোমাক নেদেখি।”

গীত :—

মোৰ খোজত শৰীৰ কঁপে।

নিচাৰ কোবত প্ৰাণ প্ৰেমময়, কথাত মাহুহ মতে

হৃদয়-আবেগ উপচি পৰিছে,

আহাঁ নাগৰ কামলই ;

তোমাৰ চৰণে সপিন্দো পৰাণ,

তুমি মোৰ, তোমাৰ মই।

হৰি—সঁচাকৈয়েনে তুমি মোৰ, তোমাৰ মই? কোৱাঁ

কোৱাঁ আকৌ সেই কথাবাৰি কোৱাঁ।

বিম—হয় নাথ সঁচাকৈয়ে তুমি মোৰ, তোমাৰ মই।

হৰি—আজি মোৰ জীৱন ধন্য। মোৰ জীৱন যৌবন সব

তোমাৰ চৰণতে অৰ্পিনোঁ। আৰু কি দিলে তে

সন্তোষ হয় কোৱাঁ সখী কোৱাঁ।

বিম—নাথ, জীৱনসৰ্ব্বস্ব, প্ৰিয়তম, প্ৰাণেশ্বৰ, জীৱি

মৰিতেম্বৰ, মোৰ ভোকৰ ভাত, পিয়াহঁৰ পানী, ২

মাথুটি, দৃশ্যীয়ৰ সস্থল, জাবৰ কণ্ঠল, মোৰ জীৱন এতিয়া
 তুমিময়। তুমি ভিন্ন মোৰ আৰু একোৰে দৰকাৰ
 নাই। তুমি মোক যি দিলে তোমাৰ সন্তোষ হয়
 তাকে দিব পাৰা। মই তোমাৰ চকুত ভাল দেখা
 হবলৈ এক চেট্ অলঙ্কাৰ, থাকিবলৈ এটি টিনৰ ঘৰ,
 পিন্ধিবলৈ পাট-নসন্দাৰ আৰু খাবলৈ, তোমাৰ উপ-
 যুক্ত মতে খোৰাকি এই থিনি লৈ কোনোমতে তোমাক
 দেখিবলৈ জীয়াই থাকিলেই মোৰ হল। মোক নো
 আৰু আন বস্তু কেলেই ?

গীত :—

আৰে মোৰে প্যাৰি,
 তুহামাৰি হাম তুহাৰি,
 তুবিনে জান হাম কেইচে দিন ঞ্জাৰি ।
 তুহামাৰি দেল্খোচ,
 তুহামাৰি পা পোচ,
 তুহামাৰি গৰম গোচ,
 হাম তোহাৰি তু হামাৰি ।

হৰি—মই কত আছোঁ, স্বৰ্গত নে পৃথিবীত ?

বিম—পৃথিবীত নাথ, পৃথিবীত। মোৰ ঘৰত, তোমাৰ বিমলৰ
 ঘৰত ।

হৰি—বিমল, “তোমাৰ প্ৰেমত পমি গলোঁ যেনে পানীত লোণ;
 সত্যে কোৱাঁ প্ৰাণপ্ৰিয়ে কোন তোমাৰ আপোন” ।

গীত :—

বিম—

তুমি মোৰ হৃদয়েৰ ধন,
তুমি মোৰ সুখৰ সপোন,
তুমি মোৰ নিচেই আপোন।

কত নিশা কত উজাগৰে কত কান্দি কত ভাব-ভৰে,
তোমাৰ স্মৃতি ভাবিনোঁ অন্তৰে প্ৰিয় হে ;
আজি দুখনিশা অবসান,
আজি প্ৰেমময় মনপ্ৰাণ,
শান্ত কৰাঁহি দগধ পবাণ প্ৰভু হে।

তৰি—এইয়া ৫০০০ টকাৰ এইখন চেক্ ; মোৰ এই ক্ষুদ্ৰ
উপহাৰ গ্ৰহণ কৰাঁ সখি। মই তোমাৰ অলঙ্কাৰ
কৰ মাচ্ দি আহিছোঁ, কাইলৈ সেইবোৰ পাবা।

বিম—নাথ, বালাজোৰ কৰিব দিছাঁ নে ?

তৰি—সেই জোৰ মই হীৰা-পতোৰা চাই কলিকতাৰ পৰ
অনাই দিম প্ৰিয়ে।

বিম—নাথ thanks, thanks.

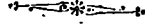
তৰি—কেলেই, মোক জানো thanks নিদিয়া বিয়ল ?

বিম—(চকুৰ টিপ মাৰি) তুমি জোনৰ আগত কিহৰ বাত্ৰি
পোহৰ ? তথাপি বাক ডোমাক thanks দিলোঁ।

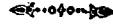
হৰি—ইয়াত বৰ গৰুগ, বলাঁ অলপ বাহিৰৰ পৰা কুৰি অহা
যাওক।

বিম—বলাঁ নাথ, বলাঁ।

('দকলোৰে প্ৰস্থান)।

চতুৰ্থ দৃশ্য।

আলিবাট।

(হীৰামাল, হৰিচৰণ আৰু বিমলা)।

হৰিচৰণ—(চিঞৰি ২) On such a night did Troilus
sigh his soul towards the Grecian camp
where Cressid lay faithless.

বিম—কি কৈছা নাথ, তাৰ অৰ্থ কি ?

হৰি—এনে এটা বৰজনীত ট্ৰয়লচে তাৰ soul টো sigh
কৰিছিলে Grecian camp অৰ ফাললৈ যত ক্ৰেচিড
অবিখাসিনী টৈছিল।

বিম—আহা হা ! কি ভাবময় ! কেনেকৈ ছাই হল, নাথ ?

হৰি—ছাই নহয় দীৰ্ঘনিখাস, হমুনিয়াহ।

বিম—হয় হয় বুজিলেঁ। এতিয়া, হমুনিয়াহ, আহা কি সুন্দৰ ;
মোৰো এটা হমুনিয়াহ আছিল নাথ।

হৰি—কেলেই ?

বিম—ভালকে খোজ নচজে কিন্তু নাচিবৰ মন গৈছে, সেই দেখি ।

হৰি—সখী, এনে হেন চাঁদনীয়া বাতি ঠগ্নাত কেলেই হমু-নিয়াহ ছাবিছা ? এটি প্ৰেমৰ গীত গোৱাঁ ।

বিম— গান ঃ—

('আজি) ফুৰাঁ বাটে বাটে কেনে প্ৰেমিক প্ৰেমিকা ।
 যবমৰ চৌৱে ঢকিয়াই নিয়ে ই প্ৰেম-বাৰিষা ।
 আকাশে ববষে প্ৰেম, পৃথিবীত গজে প্ৰেম,
 প্ৰেম-ৰাঁহনিত ঘাঁহ খায় মোৰ প্ৰেম হালুৰা ।
 প্ৰেমত জোকাবে কাণ, প্ৰেমে ভৰপূৰ প্ৰাণ ;
 আহ নগৰীয়া, চাই বা প্ৰেম কেনেকুৱা ।

(সুবলৰ প্ৰবেশ) ।

সুবল—হেৰ হাবামজাতী গুছ্ ইয়াৰ পৰা । মদ-ফটিকা খাই যত বদমাচৰ লগত নিজৰ ঘৰৰ ভিতৰত অ.টাহ-পিটাহ পাৰি সন্তোষ নহম, এতিয়া আকৌ ভদ্ৰলোকৰ ঘৰৰ আগে আগে মতোয়ালী হৈ গান গাই ফুৰিবলৈ আহিছ ?

বিম—নাথ, তুমি এতিয়াই আশ্বহত্যা কৰাঁ, তোমাৰ আগতে ই মোক গালি পাবে ।

সুবল—গুছ্ ভালে ভালে ।

হৰি—Dog, idiot, কাক তই মোৰ আগতে insult কৰ ?

বিম—ও, কাক তই ইন্চালু কর ?

হীৰা—গোলমালটো ভালকৈয়ে লাগিল; আমি ইমানতে পৃষ্ঠ-
ভঙ্গ দিওঁ।

(প্রস্থান)।

সুবল—তোমাৰ আগতে তোমাৰ বক্তিতা বজাৰৰ বেশাজনীক
গালি পাৰিছোঁ। insult কি হে ? তাইব আকৌ
insult কি ? আকৌ গোলমাল কৰিলে উঙ্গনিয়াম।

হৰি—কি মোৰ আগত মোৰ প্রাণপ্ৰিয়তমা lady ক insult !
নিকাল চূঁবৰ।

সুবল—তোমাৰ প্রাণপ্ৰিয়তমা lady হে হয়। শুছ হুয়ো
ইয়াৰ পৰা, নহলে বেয়া হব।

(হৰিচৰণে হাতৰ লাঠীৰে সুবলক কোবাই বগবাই দিয়ে)।

হৰি—“ So lie, cowards.” বলাঁ প্ৰিয়ে বলাঁ আমি যাওঁ।

(প্রস্থান)।

পঞ্চম দৃশ্য।

আলিবাট।

(প্রত্যক্ষ)।

প্ৰভা—কি দুখৰ কথা, কি দুখৰ কথা, মোৰ মৰমৰ বন্ধু
সোমেশ্বৰৰ পুতেক হৰিচৰণৰ আক্ৰি কি দুৰ্দশা! লৰা-

টিক বাপেকে পড়াই-শুনাই মানুহ কবিবলৈ বব যত্ন
কৰিছিল। কলিকতাতো বহুত যত্ন কৰি খবচ কৰি
পঢ়ালে; তাৰ একে! নহল। বাপেকৰ অত টকা
আছিল, যত্ন কৰি বাধি-চাকি যদি ধালে হেতেন তেও
হয়। কেইটামান হতভাগ্য মদপীৰ লগত পৰি লৰাটো
একেবাবে উচ্চন গল। এতিয়া আকৌ হেনো প্ৰকাশ
ভাবে বেয়া মানুহ এজনীৰ ঘৰলৈ অহা—যোৱা
লগাইছে। কি কৰা যায়! মৰিবৰ সময়তো বাপেকে
গভাই দি গৈছে।

(দিবাৰ প্ৰবেশ)।

দিবা—ডাঙৰীয়া, নমস্কাৰ। ভালে আছে? কেনি যায়?
প্ৰভা—ভালে আছোঁ; এইফালে কুৰিবলৈ ওলাইছিলোঁ।

নতুন খবৰ কি?

দিবা—ডাঙৰীয়া, আমাক নো কি খবৰ সোধে? অকল
হৰিচৰণ বাবুৰ খবৰতেই চহৰ গুলজাৰ।

প্ৰভা—আকৌ নো সি কি কৰিলে?

দিবা—কালি বাতি হেনো কৰবাৰ মানুহ এজনী লৈ বাটে
বাটে গান গাই ফুৰাতে সুবলে দেখা পাই কিবা কলে,
তাতে সুবলক ধৰি ধনঞ্জয় প্ৰহাৰে দিলে।

প্ৰভা—কি দুখৰ কথা!

(হৰিচৰণৰ প্ৰবেশ)।

হৰি—Good evening, uncle প্ৰভাৰ।

প্রভা—হেব, হেব, এইখন কি বলিয়ালি কবিছ হেঁ? ঘৰত
লক্ষ্মীৰ নিচিনা বোৱাৰী থাকোতে কেলেই বাতিৰে
বাতিটো অনাই-বনাই ফুৰ হেঁ?

হৰি—False, false, চব বুঠা। প্ৰাণৰ অপৰিসীম হেঁপাহ,
অন্তিম ভালপোৱাৰ তৃষ্ণা, sincere yearnings of
love satisfy কৰিবৰ নিমিত্তে ফুৰিছিলোঁ। “জীৱনৰ
অমিয়া বিচাৰি”; অনাই-বনাই ফুৰা নাই।

প্রভা—কটা, এইটো এতিয়াও মতলীয়া হৈ আছে হবলা।
মোৰ আগত নো তই অলপ ভালকৈ কথা কৰ
নোৱাবনে?

হৰি—I beg your pardon uncle; মোৰ দোষ নধৰিব।
Sentiment স্বৰূপ বাক্যদ্বৰ জোবত মোৰ হৃদয়স্বৰূপ
bomb একেবাৰে ফাটোঁ ২ হৈ আছে। সেই দেখি
মোৰ doings অৰ সম্বন্ধে কোনো কথা ওলালেই
ভাববোৰ কথাস্বৰূপে হো হো কৰে যুধেৰে ওলাবলৈ
ধৰে।

প্রভা—হেব, তইনো আকৌ কি এনে ভাবৰ বুদ্ধিয়াখুন্দিত
পৰিছ?

হৰি—ভালপোৱা, ভালপোৱা, true love. মোৰ হৃদয়
ভালপোৱাময় হৈ গৈছে। কিন্তু তাৰ return নেপাৰে
প্ৰাণ ধৰ্ ফৰ্ কৰে, মন ছহ কৰে। তেতিয়া কলৈ গলে
ভালপোৱাৰ প্ৰতিদান পাম সেই চিন্তাত মন ব্যাকুল হয়।

প্ৰভা—কি ? ঘৰত দেখোন অতি ধুনীয়া, অতি সচ্চৰিত্ৰা
বোৰাৰী আছে ?

হৰি—আছে হয় ; কিন্তু মূৰ্খ, illiterate, incapable of
emotion ; ভালপোৱা কাক বোলে নেজানে । কিবা
কেনেকেনাই থাকে নাথোন ।

প্ৰভা—(স্বগতঃ) ইয়াৰ মগজু একেবাৰে বিকৃত হৈ গৈছে ।
(প্ৰকাশ্যে) বাক এতিয়া যাওঁ, এইদৰে বাটে ২ মদ
খাই মতলীয়া হৈ লুফুৰিবি । এই বৰমে নো ৰাপেৰ-
ককাৰৰ নাম লুমাৰ খুজিছনে ?

(প্ৰস্থান)।

হৰি—Old fool, tom fool, কি বুজিবা তুমি প্ৰেম কি বস্তু ।
বাহিৰেও বুঢ়া, ভিতৰেও শুকান, জেওৰা-খবি যেন
ৰসহীন । এক পেগ্‌ whisky খাই চালাহেঁতেন
তেহে । (যাবলৈ ওলায়)।

দিবাকৰ—হেৰি বাবু, হেৰি বাবু, আপোনাৰ প্ৰেমৰ খুন্দাত মই
ভাগ্যেহে এই থিনিপৰ কোনোমতে থিয় দি আছোঁ ।
পিছে প্ৰণয়ৰ প্ৰতিদানটি নো কেনি বিচাৰি যায় ?
শুৰীখানাত নে কত ?

হৰি—কি আপদ,—শুৰীখানাত নো প্ৰণয়ৰ প্ৰতিদান
পায়নে ? তাত প্ৰণয় বাঢ়েহে বুজিছা ? তাৰ পাচত
প্ৰতিদান । প্ৰতিদান পাকলৰ দৰত । (স্বগতঃ)

“ চাঁদনি ফুটিছে জোছনা বাজিতে, বনে ফোটে বন-
কুল পাকল পাকল ” ।

দিবা—প্রেমৰ খুন্দাত হৰিয়া ব্যাকুল—পাকল, পাকল ।

হৰি—আহা! তুমি ভাই যথার্থ কবি । মোৰ হিয়াতলি ভেদি
উঠা ভাবটি বেচ কবিতাবে প্রকাশ কৰিছা ।

দিবা—হৰি বাবু, তোমাৰ দৰে ময়ো এজন প্রেমিক । তাৰ
বাবেই তোমাৰ প্রেমজুইৰ তাপ লাগি মোৰ পেটৰ
ভিতৰত জমি থকা প্রেমবিলাক গলি গৈ হঠাৎ কবি হৈ
উঠিছোঁ । পিছে পাকল নো কোন ?

হৰি—তেওঁৰ আচল নাম বিমলা, পিছে শুনিবলৈ ভাল পাওঁ
দেখি পাকল ধৈছোঁ । তেওঁ যথার্থতে এজনী প্রেমিকা ।
তেওঁৰ প্রত্যেক কথাই প্রেমৰ কথা, প্রেমৰ বতাহ তেওঁৰ
কথায় কথায় বৈ যায় ।

দিবা—তেওঁ প্রেমকে খাই থাকে হবলা, নে আমাৰ দৰে
তাত মাছ খায় ?

হৰি—কি আশ্চৰ্য্য ! মানুহে নো আকৌ প্রেম খায় নে ?
প্রেম অনুভব হে কৰে ।

দিবা—মই হলে চিকুট মৰাটোহে বঢ়িয়াকৈ অনুভব কৰোঁ ।
হওক হওক আপুনি ও প্রেম-চিকুটনিতে পৰিছে ।
বলক এতিয়া ।

(ছইবো প্ৰস্থান) ।

দ্বিতীয় অঙ্ক ।

প্রথম দৃশ্য ।

হৰিচৰণৰ শোৱনি-ঘৰ ।

(হৰিচৰণ ও গোলাপী) ।

গোলাপী—ইমান নিশা, তাতে আপোনাৰ হাত ভৰিব থিব
নাই ; এতিয়ানো কলৈ যাবলৈ ওলাইছে ? এই অৱ-
স্থাত গলে বহুতো বিপদ ঘটিব পাৰে ।

হৰি—Damn বিপদ । বিপদলৈ কুচ পৰোৱা নাই । মোৰ
প্ৰেমে বিপদৰ মাজে দি বাট দেখুৱাই নিব । তুমিও
বলৈকে উচ্ছা তলৈকে যাব পাৰা ।

গো—মই যাব পাৰোঁ ! কলৈ যাব পাৰোঁ ? প্ৰভু ? সেই চৰণ ভিন্ন
মোৰ আৰু কত গতি আছে ? আপুনি ওলাই যাব
খুজিছে বাওক, কিন্তু আজি কতদিন মই সেই চৰণ
জুখানি এবাৰ সেৱা কৰিবলৈ পোৱা নাই, এখন্তক থিয়
দিয়ক, মই এটুপি পদজল মূৰত লওঁ ।

হৰি—পদ-জল ! কি আশ্চৰ্য্য !! আকৌ সেইবোৰ Super-
stition, দুৰ হ' পিশাচী মোৰ ওচৰৰ পৰা দুৰ হ' ।
What an idea of love !!!

গো—প্ৰভু, এই হৃথুনীলৈ আপোনাৰ অলপো দয়া নহয় নে ?
আপুনি মোৰ সঙ্গ ভাল নাপায়, ঘৰত নাথাকে-তাব

নাবেতো মই অলপো অভিজান কবা নাই প্রভু ।
সকলো মোৰ দোষ । মই পাপিনী যদি ভাল হ'লোঁ
হেতেন, আপোনাৰ মৰম পালোঁহেতেন । মই
অপদার্থ গতিকেহে মোৰ দেৱতাক মই তুষ্ট কৰিব পৰা
নাই । কিন্তু এইদৰে টোপনি খতি কৰি আপোনাৰ
শৰীৰ নষ্ট হ'ব লাগিছে । দয়া কৰি আজিৰ নিশাটো
ঘৰত থাওক । নাথাকেও যদি এটুপি পদ-জল দিয়াত
আপত্তি কৰে কেলেই নাথ ?

হৰি—Oh, damn your পদ-জল, I say. ইয়াত এইখন
tom foolery কৰি একো লাভ নাই । মই যাওঁৱেই ।

গো—(আঁঠু কাঢ়ি) প্রভু আজি মোৰ অন্ববোধ বক্ষা কৰক ।
(ভৱিত ধৰিব খোজে ও হৰিচৰণে লাথি মাৰি আঁতৰ
হয়) ।

প্রভু, দয়াময় ! মোৰ এনে হেন স্বামীৰ এনে
দশা কিয় কৰিলা প্রভু । মই পাপিষ্ঠাই এনে কি
সেৱা চুৰ কৰিলোঁ যে মোক এনে শাস্তি দিছা ।
পাপীয়সীক অলপ দয়া কৰা, হে ভগৱান ।

(প্ৰস্থান) ।

দ্বিতীয় দৃশ্য ।

(হীৰালালৰ বৈঠকখানা—গানৰ মজলিচ) ।

(হীৰালাল, ধনেশ্বৰ, জগন্নাথ আৰু দিবাকৰ বহি থাকে;
দিবাকৰৰ বাহিৰে আটাইৰে হাতত মদৰ গিলাচ) ।

হীৰা—কিহে দিবাকৰ বাবু, তুমি দেওঁ পেগ নল'লা ?

দিবা—আমি চাটৰহে ভকত। পেগটি আমাৰ কপালত
নেলেখিলে। এনেই ভাই পিতৃৰুগীয়া তাতে আকৌ
আমাৰ বৈশীগবাকী যেনেহে উগ্ৰচণ্ডী পেগৰ গোক
পালেই আনাৰ ভূত খেদাব।

হীৰা—What a coward! fie ভাই, fie upon you.

দিবা—ভাই, এই বিষয়ত অকল মই কাপুৰুষ নহওঁ; মোৰ
পিতা coward; ককা কাপুৰুষ, তস্য ককা আৰু তস্য
তস্য ককা—আটাইবিলাকেই কাপুৰুষ। এতিয়ানো
মই নটকৈ স্পুৰুষ হ'ম কেনেকৈ? মাফ কৰিবা ভাই।

(হৰিচৰণৰ প্ৰবেশ)

আটায়ে—Good evening, Mr. হৰিচৰণ।

হৰি—Good evening to all of you.

হীৰা—ভাই, আহোঁতে বেলি কৰিলা দেখোন ?

হৰি—মাফ কৰিবা ভাই family-trouble ত পৰি দেখি
হ'ল।

হীৰা—(মদৰ গিলাচ যাচি) এইয়া—এই পেগ whisky টপ্
কৰি খাই লোৱাঁ।

হৰি—বন্ধুসকল, good luck to all of you.

(পান কৰে)।

হীৰা—বন্ধুসকল, ফুৰ্ত্তি কৰাইক। আজি আমাৰ বন্ধুবৰ হৰি-

চৰণৰ জন্মদিন—সেই উপলক্ষে গান পতা হৈছে, ফুৰ্ত্তি
কৰাইঁক ।

ধনেখৰ—ধন্য হৰিচৰণ ধন্য, পৃথিবীত তুমিয়েই ধন্য । তোমাৰ
স্বয়ং পৃথিবীময় প্ৰচাৰিত হওক ।

জগন্নাথ—গায়িকা সকলৰ আজি সাজ-পাৰ কৰাত ইমান পলম
হৈছে কিয় ? মই যে একেবাৰে impatient হৈ
পৰিছোঁ । হৰিচৰণ তুমিয়েই ধন্য—তুমি নহলে নো
বাক এই ৫০০.শ টকা ৰূপ খৰচ কৰি কোনে এনে গান
পাতিলেহেঁতেন ? ভাই, দবাচলতে তুমিয়েই হে পুৰুষ-
সিংহ ।

দিবাকৰ—নহয়, নহয়—তেওঁ পুৰুষসিংহ নহয়, পুৰুষ-ধুমুহাহে ।
ধুমুহা বতাহে ধূলা উৰুওৱাদি বাপতীয়া সম্পত্তি তেওঁ
ফুঁতে উৰুৱাব লাগিছে নহয় ।

জগন্নাথ—এ ভাই, টকানো আকৌ কেলেই ?

দিবা—অবশ্যে, তিনিকুৰি মদপী আৰু তিনিকুৰি বেশ্যা পুহি-
বলৈ নহ'লে টকানো আকৌ কেলেই ? লোকে বা বৰ
মান্নহ বুলিব কিহৰ যত ?

(নৰ্ত্তকীসকলৰ প্ৰবেশ) ।

জগন্নাথ—খুব ভাল চাই এটি গান হওক ।

গীতঃ—

(তুমি) নাহিবা, নাহিবা, নাহিবা প্ৰিয় হে
যদি আঁহা স্কৰপ বিচাৰি ।

নাইযে সৌন্দৰ্য্য, চৰণ দুখানি

পূজিম কিহেৰে ।

(মই) দিনে বাতি কায়-বাক্য মনেৰে,

(মই) চিব দিন প্ৰেম মহাধনেৰে,

গোপনে হিয়াৰ তলিতো পূজিবোঁ ।

স্মৃতি তোমাৰে ।

(সখা) বাসন্তী কুলিৰ মধুৰ সঙ্গীত

মধুৰ মলয় সানি,

ভাবৰ আবেশে প্ৰীতি-ফুল সনে

সপি দিম হৃদয়খানি ।

(যদি) পাহৰি আহাঁ কেতিয়াবা এইতে,

দিম পূজা চকু-লোৰে ভক্তি-পুষ্প সৈতে;

তোমাৰ সুখতে মোৰো সুখ স্থা

জীৱনে মৰণে ॥

ধনেশ্বৰ—ক্যা বাত, ক্যা বাত; Bravo, Bravo !

হৰি—(প্ৰত্যেক নৰ্ত্তকীকে ৰূপ দি) “ পৃথিবী ছানিয়া, কি

দিব আনিয়া, জীৱন যোবন কৰি ক্ষয় ”—কি দিলে যে

গোৰ সন্তোষ হ'ব ক'ব নোৱাৰোঁ । ‘বাসন্তী কুলি’—

আহা কি সুন্দৰ ! কি মনোহৰ ! কি ভাবময় ! কি প্ৰেম-

ময় ! গোঁৱা সখীসকল, আকৌ এটি গোঁৱা ।

গীতঃ—

তুমি মোৰ প্ৰাণৰ পোহৰ,
 তুমি প্ৰেম-বাণী মধু-প্ৰণয়িনী,
 সুখ-গীত মধু বসন্তৰ ।
 তুমি শ্ৰীতি কুম্ভ-হাৰ,
 প্ৰেমিক হিয়াৰ প্ৰেম-পাবাৰ,
 চেচা চাতি মলয়াৰ ।
 তুমি দুৰ পগণৰ জোন-বাণী,
 মোৰ হৃদয়ৰ প্ৰেম-বাণী,
 আই! দুখ-হাৰিণী মনোমোহিনী,
 কৰ' চোচা হিয়া প্ৰণয়ীৰ ॥

জগন্নাথ—কি সুন্দৰ ! কেনে মনোহৰ !

ধনেশ্বৰ—তোফা, তোফা ।

হৰিচৰণ—বিতোপন—truly grand. The man that
 hath no music is fit for treasons, strata-
 gems and spoils. তোমালোকৰেই জীৱন যন্ত্ৰ ।
 হোৱা—(হাতৰ আঙ্গঠি সোলোকাই দিব খোজে) ।

দিবাকৰ—সেইটি পিতাকৰ হাতৰ বহুমূলীয়া আঙ্গঠী হ'বলা ।

সেইটি নিদিলে জানো নহয় ?

হীৰা—তুমি কি বৰ্ৰৰ হে ? বৰ মানুহে এটা বকচিহঁ দিব

তাত হাক দিয়া কিয় হে ?

হৰি—মই দিমেই—এশবাৰ দিম। যাৰ গান শুনি মোৰ
“হৃদয়ৰ তলি ফুটি, হৃদনীয়া এটি উঠি, লাহে লাহে
হামিত মিলায়” তাক যথাসৰ্ব্ব্ব্ব দিম। পিতাৰ কিয়,
চৌধ-পুৰুষৰ আক্ৰাণ্ডিও দিম।

দিবা—মাফ কৰিব ডাঙৰীয়া, চৌধ-পুৰুষৰ উপৰি চৌধ
পুৰুষো আপোনাৰ বদান্যতা-শুণত উদ্ধাৰ পাব যেন
হে দেখিছোঁ।

(এটা জমাদাৰ ও এটা কনিষ্ঠবলৰ প্ৰবেশ)।

জগন্নাথ—Halo ভায়া লাল-পাগড়ী, আও, আও, বৈঠ।
এক ঢোক মাল খাওনা।

কনিষ্ঠবল—চোপ্ বাও। মাতোৱালা হ'কে একদম মেজাজ
বিগড় গিয়া হয়, চুপ্।

জগন্নাথ—ও আই, এইটোৰ দেৰোঁ মিজাজ দেখিয়েই তয় লাগে !

জমাদাৰ—হৰিচৰণ বাবু কোন ?

হৰি—মই। কেলেই ?

জমাদাৰ—তোমাৰ নামেৰে এখন গ্ৰেপ্তাৰী পবনা আছে—
তোমাক গ্ৰেপ্তাৰ কৰিবলৈ আহিছোঁ।

হৰি—কেলেই, অপৰাধ বা কি ?

জমা—শুবল নামেৰে এটা মানুহৰ মূৰৰ খোলা ভঙ্গা বাবে।

হৰি—আতি যাও। হামলোক মৌজমে হয়।

কনিষ্ঠবল—আবে এচা দুববক আদমিতো হাম কতি দেখা হয়
নেই। হুজুৰ, ইন্দো পাকড়ো ?

জমাদাব—হাঁ ।

(কনিষ্ঠবলে হৰিচৰণৰ হাতত ধৰে) ।

হীৰা—(জমাদাবৰ ওচৰলৈ গৈ কাণে কাণে কথা পাতে ও
হৰিচৰণৰ হাতৰ পৰা ৰূপ পাঁচ টকা লৈ জমাদাবক
দিয়ে ।)

জমাদাব—ভাল, আহিলোঁ হে এতিয়া । কাইলৈ পুৰা এই
কনিষ্ঠবলটোক পঠাম । লগত জামিনৰ টকা লৈ
আহিবা, মই খালাচ দিয়াই দিম ।

(সকলোৰে প্ৰস্থান) ।

তৃতীয় দৃশ্য ।

হৰিচৰণৰ ঘৰ ।

(গোলাপী আৰু হৰিচৰণৰ মাক) ।

হৰিচৰণৰ মাক—আই অ' যোৱাৰী, হৰি নো সদায় নিশাবে
নিশাটো দিনৰে দিনটো ক'ত ফুৰে ? বাছা মোৰ
দিনে-দিনে খীণাই হৈ যাব লাগিছে । একো নাথায়ো,
দেহি ঞ্জ, কেনেই নো এনে হৈছে ! মই বুঢ়া
মানুহ পূজা সেৱা কৰোঁতে কৰোঁতে আজৰিকে
নাপাওঁ । বাছাক মোৰ দিনটোৰ মূৰত এবাৰো দেখা
নেপালে মনটো কেনেবা কেনেবা কৰে ।

গোলাপী—এৰা আই, মই অভাগিনীয়ে তুতি-ভক্তি কৰিব
নাজানোঁ, সেই দেখিয়েই বাহিৰে বাহিৰে ফুৰে
হ'বলা। মইনো কি কৰিম আই, সকৰে পৰা একো
নিশিকিলো, একোকে নাজানিলোঁ। এতিয়া আই,
মোৰ পাপিষ্ঠাৰ দোষতেহে এনে হৈছে হ'বলা।

হ' মা—নহয়, মোৰ আই, মোৰ লক্ষ্মী,নহয়। আজিকালিৰ
লৰাবোৰহে ব-চুৰা। আই অ' তোৰ নিচিনা বোৱাৰী
নো কাৰ ভাপ্যত ঘটে? জাত লগাই এক আখ্যা
কীৰ্তন পঢ় আই। ভগৱানৰ ইচ্ছা, তেওঁ যি কৰে
কৰিব, আমিনো কি কৰিম, মোৰ আই।

(গোলাপীয়ে কীৰ্তন মেলি লৈ অলপ পঢ়ে, এনেতে প্ৰভাকৰৰ
প্ৰবেশ, শাহ-বোৱাৰী ছয়ো মূৰৰ কাপোৰ টানি লয়)।

প্ৰভাকৰ—মই বৰ দুখ পাইছে আপোনালোকৰ ওচৰলৈ
আহিছোঁ। হৰিচৰণৰ কাণ্ড দেখি শুনি আক একো
নকৈ থাকিব নোৱাৰাত পৰিছোঁহি। সি আজিকালি
এটা ভয়ানক মদপী ও বদমাচ্ হৈ উঠিছে। আজি
সাদিন মান হ'ল সি মদ খাই এটা মানুহক মাৰি তাৰ
মূৰৰ খোলা ভাঙ্গি দিছে। সেইবাবে পুলিচত বৰ
ডাঙৰ মকদ্দমা হৈছে। ইফালে নগদ টকা আটাই-
খিনি যে উৰুৱালেই নে শুধুপৰি ধাৰে তাৰ ডিঙিলৈকে
পোত নিয়ালে। দুটা নে তিনটা কেঞায়ো হেনো
পাঁচ হেজাৰ কি ছ হেজাৰ ৰূপৰ ধাৰৰ কাৰণে মক-

ৰ্দমা কৰিছে। এতিয়া চাওঁতে চাওঁতেই ঘৰখন উছন
যাব যেন হে দেখিছোঁ। মাটি-বাৰী যি আছে তাকে
চলালে-কবালেও ধাৰ-ঋণ পৰিশোধ কৰি কোনোমতে
চলিবৰ বাট এতিয়াও আছে, কিন্তু দিনেপতি ন-ন ধাৰ
কৰি থাকিলে নো কেনেকৈ? ইফালে মৰ্দমাতো
এতিয়া খবচ লাগে, ক'ৰ পৰা হয়।

হ' মা'—আমিনো কি কৰিম এতিয়া। তিবোতা মানুহ
ওলাই সোমাই ফুৰিব নোৱাৰোঁৱেই, বন্ধুবান্ধৱৰ ল'ৰা
বুলি আপোনালোকে ইয়াৰ প্ৰতিকাৰ পাবে যদি
কৰক।

প্ৰভা—পাৰিলে তো প্ৰতিকাৰ কৰোঁৱেই। কিন্তু তাৰ তো
একো উপায় নেদেখোঁ। সি যদি মদ-ফটিকা এৰি
এতিয়াও অলপ যত্ন কৰে, বোধ কৰোঁ উপস্থিত
বিপদটো কাটি যাব পাৰে। ক'তা, তাৰ তো
মতি-গতিৰ লবচৰ হোৱা দেখা নাই।

হ' মা'—আমি নো কি জানোঁ, কি কৰিম? লৰাটি ডাঙৰীয়াই
আপোনাকে সঁপি দি গৈছে। বিপদৰ পৰা ৰক্ষা
কৰিবলৈ যি পাবে কৰক।

প্ৰভা—তাকে কৰিবলৈ ৰূপ ক'ত? উকীলে-মুক্তিমাৰে তো
কম টকা নালাগিব।

হ' মা'—ডাঙৰীয়াই অত সম্পত্তি এৰি থৈ গৈছে তাত নো
মৰ্দমা এটাৰ ৰূপ নাপাব নে? হৰিৰ হাতত

অবশ্যে টকা আছে, সি যি টকা লাগে আপোনাক দিব ;
 প্রভা—মোৰ বিশ্বাস তাৰ হাতত একো নাই । তাৰ অৱস্থা
 দেখি আন কোনোৱে তাক ধাবেও নিদিয়ো । যি
 হওক, যি পাৰোঁ কৰিম ।

(ঢলি ঢলি গুণ গুণ কৈ গান গাই গাই হৰিচৰণৰ প্ৰবেশ) ।

সোৱা চাওক তাৰ কি অৱস্থা হৈ আহিছে । তাক
 দেখিলেও মোৰ চকুৰ নোম উঘালিবৰ মন যায় ।

হ' মা—কেলেই নো তেনেকৈ কয় ? সিয়েই মোৰ সংসাৰত
 একেটি বতন । বাছাৰ মোৰ কিবা বেমাৰ হৈছে,
 কেনেকৈ ধীণাই গৈছে, শুকাই হাড়ডাল হে মাথোন
 আছেগৈ ।

প্রভা—কি অ' হৰি, অলপ স্থিৰ হৈ খোজ দিব নোৱাৰনে ?

হৰি—Hallo old booby,—O, I beg your pardon
 uncle; নমস্কাৰ ।

প্রভা—কটা গৰু বান্দৰ, বান্দীৰ মূতনি খাই কেলেই এনেকৈ
 বলকিছ ?

হৰি—মোক গালি পাৰি একো ফল নাই । কাৰণ মই
 জানোঁ গালি পাৰিবলৈকে আপোনাৰ অৱতাৰ ।

(গোলাপীলৈ চাই) Hallo Desdemona ! here
 is your Othello.

প্রভা—হেৰ গৰু শুন ; তোৰ ওপৰত এটা ফোঁজদাৰী
 মৰ্দমা হৈছে, হয়নে ?

হৰি—হৈছে, পিচে তাৰ পৰা নো কি হ'ল ? My friend
 ১ হীৰালালে উকীল, মুক্তিয়ার, সাক্ষী সকলে ঠিক কৰি
 থৈছে। হাজিৰ হ'লেই বচ্ খালাচ্ !

প্ৰতাকব—জানিছোঁ পিছে উকীল-মুক্তিয়ারক টকা দিবি
 ক'ৰ পৰা কুবুৰ ? ঘৰে-দুৱাৰে বেচা যাব দেখোঁ।
 ঘৰ-দুৱাৰো বন্ধকতহে আছে হ'বলা ?

হৰি—অৱশ্যে আছে। মোৰ friend ধনেপ্ৰবৰ difficulty
 হওঁতে ঘৰ বন্ধক দি তেওঁক ২০০০ ছহেজাৰ ৰূপ
 দিছোঁ।

প্ৰভা—নগদ টকাবিলাক একা ?

হৰি—অ' সেইবিলাক noble purpose ত, বহুত ভাল কামত
 খৰচ হৈ গৈছে। টকাৰ নিমিত্তে কি ভয়, মোৰ
 friend বিলাকে যিমান লাগে সিমান টকা দিব।
 Just see ধনেপ্ৰবক ২০০০, হীৰালালক ৪০০০, জগ-
 ন্নাথক ৩০০০ টকা দিছোঁ। মোৰ বিপদত সিহঁতে
 ডবল দি সহায় কৰিব।

প্ৰভা—বোলোঁ শুনিলে এতিয়া ৭ টকা নিছে—প্ৰথম ধনেপ্ৰবে
 ২০০০ ছহেজাৰ; সি এটা বিখ্যাত গুণ্ডা ও মদপী, চাৰি
 বেলিমান ফাটক-খাই-অহা। হওঁতে ভাল মানুহৰ
 লবাই কিন্তু গোদুৰ্গ, সদায় বেয়া ঠাইত পৰি থাকে।
 দ্বিতীয় হীৰালাল, ই নিছে ৫০০০, ইয়াৰ ধাৰৰ অন্ত
 নাই। গৰ-বাৰী তেনেই লিলাগত গৈছেই, তহপৰি

পাওনাদাববিল'কে গ্রেপ্তার কৰিবলৈ বিচাৰি ফুৰিছে।
তৃতীয় জগন্নাথ, ই এটা চোৰ, কাষৰ ভিতৰত ভাল
পোচাক মৰা, চুৰ কৰা, মদ খোৱা আৰু ফাটক
খোৱা। ছুৰাৰ কি এবাৰ টকাটকী ও টৈ গৈছে।
এনেবিলাক বন্ধু আছে যেতিয়া বাহুদুৰণ আৰু কি
লাগিছে।

হৰি—মিছা, চব মিছা, defamation, downright insult!
বন্ধুৰ অপমান মোৰ চকুৰ আগতে। Old food,
পাঞ্জি, begone; নিকাল যাও hence, I say.

হ. মা—এইটোৱে কি কয় অ'! কটা, তোৰ পিতৃতুল্য
হিতাকাঙ্ক্ষী এই জন পুৰুষক এনে কথা ক'লি! তোৰ
মুখ দেখিলেও পাপ হয়।

(এনেতে কনিষ্ঠবলৰ প্ৰবেশ)।

কনিষ্ঠবল—বাবু চাহেব, আইয়ে; জামিনকা ৰূপেয়া এক
হাজাৰ সাথ মে লি জিয়ে। নেইত হাজমতে বহনে
হোগা।

প্ৰভাকৰ—মই কৈছোঁ মহম মকদ্দমা লাগিছে বুলি। এতিয়া
ক'ত পাব নগদ এহেজাৰ টকা ৰূপ।

হৰি—কুচ পৰোৱা নেই। চল জী চল আভি হাম হাজাৰ
ৰূপেয়া জমা দেঙ্গে।

(হৰি ০ কনিষ্ঠবলৰ প্ৰস্থান)।

হ' মা'—সৰ্বনাশ হ'ল দেখোন এতিয়া ! হে কাৰোঁট কৰিছো
আপুনিও লগতে যাওক ।

প্ৰভা—বাক ময়ো যাওঁ । পাৰে' যদি কিবা এটা উপায়
কৰোঁগৈ ।

(প্ৰস্থান) ।

তৃতীয় অঙ্ক ।

প্ৰথম দৃশ্য ।

হীৰালালৰ ঘৰ ।

(হৰিচৰণ আৰু কনিষ্ঠবলৰ প্ৰবেশ) ।

হৰি—(চিঞৰি) ভাই হীৰা ! ঘৰত আছানে ?

হীৰা—(ভিতৰৰ পৰা) আছোঁ ।

(প্ৰবেশ কৰি)

'জ' কনিষ্ঠবল ককাই পালেহি হ'বলা ? কুচু পৰোমা
নাই বাবু, আজি কালি টকাৰ হে কাম । হুহেজাৰমান
ৰূপ মোৰ হাতত দিয়া, সকলো ঠিক কৰি দিম ।

হৰি—ভাই হীৰা মোৰ হাতত এতিয়া এটকিও নাই ।
ঘৰ-দুৱাৰ বন্ধক দিয়াৰ পাচতো যি এহেজাৰ ৰূপ
হাতত আছিল কালিৰ গানতে ভাৰ পিনেও তেনেই
খতম হ'ল । এতিয়া যে মই ক'ত ৰূপ পাও তাক

ক'ব নোৱাৰোঁ। ভাই, তোমাক দিয়া টকাৰে
এহেজাৰ দি সম্প্ৰতি মোক জামিনত খালাচ কৰি
দিয়াঁ।

হীৰা—I am very sorry বন্ধু, really extremely sorry
যে এই সময়ত মই তোমাক help কৰিব নোৱাৰিলোঁ।
মোক যি টকা দিছিলো অৱশ্যে দান কৰিছিলো,
ধাৰলৈ তো দিয়া নাই।

হৰি—মই ধাৰলৈহে দিছিলোঁ।

হীৰা—You lie, my dear friend, you lie...

হৰি—বাক নিজৰ টকা উলিয়াই দি নিজে চোৰ হৈছোঁ।
সম্প্ৰতি দান কৰা বুলি ধৰিয়েই মোক ৰূপ এহেজাৰ দি
সহায় কৰা। তোমাৰ বিপদৰ দিনত মই যথাসাধ্য
সহায় কৰিলোঁ; মোৰ আপদত এতিয়া তুমি মোক
সহায় কৰা উচিত।

হীৰা—ভাই, মোৰ টকা-কড়ি নাই। যদি তুমি টকা দিব
পাৰা ময়ো সহায় কৰিব পাৰোঁ। মই কওঁ যৈগী-
য়েবৰ হাতৰ গহনাখিনি আনোঁ। তাৰে যি হয়
বেচি-কিনি মৰুৰ্দমাৰ খৰচো চলাব পাৰিবা ও
বিমলাক দিব খোজা বালাও দিব পাৰিবা।

হৰি—(কনিষ্ঠবললৈ চাই) বলা, আন এঠাইলৈ যাওঁ।
(হীৰালৈ চাই) কপটীয়া ভণ্ড, তোক এতিয়াহে
চিনিলোঁ। মোৰ কিয়া মোৰ আন বন্ধুবিলাকৰ লগত

তোৰ friendship ইমানতে শেব হ'ল—সখক ছিগিল
বুলি জানিবি।

(কনিষ্টবল সহ প্ৰস্থান)।

হীনা—যোৱাঁ, যোৱাঁ। তোমাৰ friendship মই ভাবি
value কৰোঁ। Street-beggar, তাতে ইমান
ফুটনী।

(প্ৰস্থান)।

১৯০৫-০৬-১৯

দ্বিতীয় দৃশ্য।

ধনেশ্বৰৰ ঘৰ।

(ধনেশ্বৰ ও জগন্নাথ বহি থাকে, হৰিচৰণ ও কনিষ্টবলৰ প্ৰবেশ)।

জগন্নাথ—Hallo ভায়া ! সেই কনিষ্টবলটো দেখোন
তোমাৰ লগত ছবিবই লাগিছে। মই ভাবিছিলোঁ
যে তুমি ইমান পৰে safely হাজতত বন্ধ হৈ আছা।
'ত্ৰীমতাং কৃতঃ আপদঃ,' তুমি ধনী মানুহ—ভাগ্যবান,
তোমাৰ আপদ ক'ত ?

হৰি—নহয়, ভাই মই এতিয়া আৰু ভাগ্যবান ধনী মানুহ
নহওঁ। মোৰ নগদ যি আছিল তোমালোকৰ লগত
ফুৰ্ত্তি কৰোঁতে আৰু তোমালোকক দিওঁতেই সকলো
গৈছে। মাটি-বাৰী, ঘৰ-দুৱাৰো বন্ধকতে আছে।

এতিয়া যদি এহেজাৰ ৰূপ দি সম্প্ৰতি তোমালোকে মোক উদ্ধাৰ নকৰাইক, তেন্তে মোৰ আৰু নিস্তাৰ নাই। তোমালোকৰ বিপদত মই সহায় কৰিছিলোঁ, এতিয়া মোৰ বিপদত সহায় কৰাইক।

জগ—বন্ধু, তোমাৰ কপাষাৰ শুনি বৰ বেজাৰ পালোঁ। টকানো মই ক'ত পাম? এহেজাৰহে নালাগে এটকাও নাই। তুমি কি কোৱাঁ, ভাই ধনেধৰ?

ধনেধৰ—অৱশ্যে, অৱশ্যে, মোবো সেই কপা।

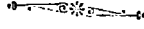
হৰি—মোৰ অতবোৰ টকা তোমালোকে নিছা, এতিয়া বিপদত এহেজাৰকে দি সহায় কৰাইক।

জগ—ভাই ইন্ডিচৰণ! তোমাৰ অৱস্থা দেখি মোৰ বুকুত শোকে খুন্দীয়া-খুন্দী কৰিব লাগিছে। তোমাৰ ছুখত মোৰ প্ৰাণৰ মাজে দি এটা ধুমুহা বৈ গৈছে; কি কৰিম ভাই? “বিপদে ধৈৰ্য্যম্,” বিপদত ধৈৰ্য্য ধৰাঁ। ফাটকত থাকোঁতেও যেন অলপো অধীৰ নোহোৱাঁ। মই এতিয়া আহোঁ হে, বৰ জৰুৰী কাম আছে। My wishes be with you. Good luck! (প্ৰেহান)।

ধনেধৰ—(কান্দি কান্দি) মোৰ নো হৰি ভায়াৰ ৰূপালত এইহে আছিল। ‘অসাৰ সংসাৰ, বল কেবা কাৰ, দাৰা, স্নত, বাপ, মা।’ ভাই হৰি, সংসাৰ অসাৰ বুলি জানি মন ডাঠ কৰি থাকিবা। বোৱাঁ এতিয়া। Good morning. (তিতৰলৈ সোমাই যাব)।

হৰি—ভগৱান ! এই শিক্ষা সময় থাকোতেই নিদিলা কিয়
প্ৰভু ?

(সকলোৰে প্ৰস্থান) ।

তৃতীয় দৃশ্য ।

বিমলাৰ ঘৰৰ আগ ।

(কনিষ্ঠবলৰে সৈতে হৰিচৰণৰ প্ৰবেশ) ।

হৰি—বিমল, বিমল !—পাকল আছানে ?

বিমলা—(ভিতৰৰ পৰা ওলাই আহি) আছোঁ নাথ, আছোঁ ।

“আমি সাৰাদিন হেথা, বহিব বসিয়া, তব পথ-পানে
চাহিয়ে” হৈ আছোঁ । (কনিষ্ঠবলক দেখি উচাপ খাই
উঠি) ওঁ আই ! এইটো কি ! (খঙেৰে) ভাগ্, ইয়াৰ
পৰা, নহ'লে লগাই দেক্সা মৈদাৰ যা ।

কনিষ্ঠবল—চুপ্ । এইচা বদমাচী আউবত হাগ কভি নাহি
দেখা । (আঙ্গুলি জোকাৰি) ফেৰ এচা বাত কহেগা
ত ভোগ্‌কোভি পাকড়্ লে যায়েগা ।

বিমলা—নাথ, ভোগাৰ আগতে ই কটা কুকুৰে মোক ইন্‌চেল
কৰিলে—তুমি চাই থাকিলা । ‘অসহ, অসহ; কিহে
মোৰ হৃদয়ৰ জুই হুমুৰাব । হায় বসুমতী, ফাট্ দিয়া
পতালে লুকাণ্’ ।

হৰি—বিমল, অলপ স্থিৰ হৈ মোৰ কথা শুনা। সেই দিনা
বাতি নিচাৰ কোবত মানুহ এটাক তোমাৰ আগতে
কোবাইছিলোঁ নহয়? তাৰ হেনো লাওখোলা ভাগি
পৰি আছে। সেই বাবে মোৰ ওপৰত মৰুদ্দমা হৈছে।
মোৰ যি আছিল—মথাসৰ্কস্ব তোমাকে দিছোঁ।
এতিয়া এহেজাৰ টকা নিদিলে মোৰ আৰু যুক্তি নোহো-
বাত পৰিছেহি। এই সময়ত মোক বক্ষা কৰা।

বিমলা—নাথ, মোৰ যে হাতত এতিয়া পাই এটিয়েই নাই।

যি দিছিলো তোমালোকক খুৱাওঁতেই খৰচ হৈ গৈছে।

হৰি—মই দিয়া গহনাবোৰতো আছে? সেইখিনি বন্ধকত
দিলে ও হেজাৰ টকা অনায়াসে ততালিকে পোৱা
যাব। প্ৰিয়ে, মানুহটো প্ৰাণে বাঁচিলে তোমাৰ গহনাৰ
কি ভয়?

বিমলা—নাথ, এতিয়াও তুমি মোক বাল্য এজোৰ দিব লগীয়া
হৈ আছে। মোৰ যে গহনাবোৰ দিলে মই দেখিবলৈ
আপচু হ'ম—তেতিয়ানো জীয়াই থাকিব কেনেকৈ?

হৰি—নহয়, বিমল, নহয়; মোক এই বিপদৰ পৰা ত্ৰাণ কৰা
—মই ভৱিত ধৰি মাতিছোঁ।

বিমল—নাথ, 'অতঃ ভৱবাসা, প্ৰাণেৰ পিন্ধাসা' কেনেকৈ
পাহৰিলা?—মই গহনা দিব নোৱাৰোঁ।

কনিষ্ঠবল—বাবু চাহাব, তেৱা মাফিক বুৰ্জক হাম কভি নাহি
দেখা—ৰোঙি কভি ৰূপিয়া দেতা?

হৰি—চন্দ্ৰ জী চন্দ্ৰ।—মোৰ উপযুক্ত প্ৰায়শ্চিত্ত হ'ল।

(উভয়েৰে প্ৰস্থান)।

বিমল—'ক'লৈ যোৱা প্ৰাণনাথ চোৱাহি এবাৰ' কি দশা
হ'ল আজি বিমলাৰ তোমাৰ। মই এতিয়াই মুৰ্ছা যাম।

(প্ৰস্থান)।

চতুৰ্থ দৃশ্য।

হৰিচৰণৰ ঘৰ।

(গোলাপী ও হৰিচৰণৰ মাক দুয়ো বেকাৰমনে বহি থাকে
এনেতে প্ৰভাকৰৰ প্ৰবেশ)।

প্ৰভাকৰ—মই অতি কষ্টে ৫০০ পাঁচ শ টকা ৰূপ গোটা-
ইছোঁ। আৰু ৰূপ পাঁচ শ হ'লেই তাক জামিনত
খালাচ কৰাব পাৰোঁ। স্মৃতি উঠা লৰা, হাজতত
চাইগৈ বৰ কষ্ট পাব লাগিছে।

গোলাপী—(কান্দি কান্দি) মোৰ গহনা আৰু ভাল ভাল
কাপোৰ-কানি আছে তাকে লৈ যাওক। সেই
সোপা বেচি-কিনি কোনোমতে ছুখুনীক ৰক্ষা কৰক,
মোৰ ঈশ্বৰ !

হৰিচৰণৰ মাক—মই কি কৰিম। ল'ৰা মামুহ বেয়াসঙ্গত
পৰি বেয়া হ'ল। তাক নেদেখি আজি মোৰ সংসাৰ

আন্ধাৰ যেন লাগিছে। ছুট্ট হ'ল বুলি জানো উলিয়াই
খেদাব পাৰোঁ ? ছুট্টও পো, শান্তও পো। আপুনি
এই অভাগিনী তিবোতা দুজনীৰ মুখলৈ চাই এই
ফেৰা উপকাৰ কৰক।

প্ৰভা—সি যেনে নিৰ্কোঁধ, নিলাজ তেনে প্ৰতিফল হাতে
হাতে পাইছে। পাপৰ যথোচিত পৰাচিত হৈছে।
মইনো বোৱাৰীৰ হাতৰ আৰু ডিঙিৰ থাক-মণি কেই-
ডাল নি কি সতেৰে বন্ধক দি টকা আনিম ?

গো—কাৰ নিগিন্তে নো মই আৰু মণি-থাক পিন্ধোঁ ? কাৰ
নিগিন্তে বা প্ৰাণ ধৰিছোঁ ? তেখেতক নিৰ্কোঁধ
লুপুৰিব, তেখেট যথার্থতে দেৱতাৰ নিচিনা। কোমল
হিয়া, শান্ত স্বভাব—ছুট্ট মানুহে চল পাই নিজৰ
সুযোগ বুজি যেনি-তেনি ফুচুলাই নিলে আচলতে
তেখেতৰ একো দোষ নাই। এইয়া মই মণি-থাক
এতিয়াই খহাই দিলোঁ। এই হাত-বাকচতো কিছূ
গহনা আছে ; আপুনি তেনেই নিয়ক।

(অলঙ্কাৰ ও হাত-বাকচ প্ৰত্যকৰক দিয়ে)।

প্ৰভা—হায় ভগবান ! কি দোকত এনে হেন সতী-সাক্ষীৰ
এনে দশা কৰিছা ! কোনটো সতেৰে নো মানুহে
এইবিলাক লক্ষ্মীৰ পৰা আঁতৰি পিশাচিনীৰ মাস্তুল
লয় ? ধন্য সতী, তুমিয়েই ধন্য। তুমিও নিজ হীৰ
বলতে সাবিত্ৰীয়ে সত্যবানক নতুন জীৱন দি
পাৰিবা।

গো—(কান্দি কান্দি) আমে আজি ছুদিন পানী এটুপিও
 গ্ৰহণ কৰা নাই। বুঢ়া গান্ধুহ, শোকে-তাপে জৰ্জ-
 বিত। মই হিন্দুৰ ভিবোতা, স্বামী মোৰ মুক্তি, পতি
 মোৰ গতি, প্ৰাণৰ প্ৰাণ মহাপ্ৰাণ। এনে স্বামীৰ
 নিমিত্তে অকাতৰে প্ৰাণ দিব পাৰোঁ—সামান্য
 অকিঞ্চিৎকৰ অলঙ্কাৰকেইডাল দিয়াটোনো কি কথা ?
 প্ৰভা—ভাল, আছিলোঁ বাক। (সগতঃ) হে সাধ্বী !
 তোমাৰ পবিত্ৰ চকুৰ পানীৰেই যে পাপীক উদ্ধাৰ
 কৰিবা ইয়াত মোৰ ধনিষ্ঠানানো সন্দেহ নাই।

(সকলোৱে প্ৰস্থান)।

চতুৰ্থ অঙ্ক ।

প্ৰথম দৃশ্য ।

কাছাৰি-ঘৰ ।

(হাকিম, উকিল দুজন, টৰণি দুজন, আচামী, ফৰিয়াদী,
 কনিষ্ঠবল, ছাপৰাচী, চিবসুন্দাৰ ও প্ৰভাকৰ) ।

হাকিম—ইয়াৰ ওপৰত গোচৰ কি ?

চিবসুন্দাৰ—গোচৰ ৩২৫ ধাৰা মতে ।

হাকিম—চুমাৰি হ'বনে ?

চি—নহয় ।

হা—তেন্তে ৩৫২ ধাৰা মতে চুমাৰি বিচাৰ কৰা যাওক ।
ফৰিয়াদী-উকীল—নহয় ধৰ্ম্মাৰতাৰ, ৩৫২ ধাৰামতে এই
মৰুৰ্দমা বিচাৰ হ'ব নোৱাৰে । মানুহটোৰ মূৰ ফাটি
গৈ আজি এমাহমান হাস্পতালত পৰি আছে ।

আচামী-উকীল—Case 352 ত বিচাৰ হোৱাই উচিত। কাৰণ,
এইটো drunken street brawl, ছয়ো পক্ষৰে দোষ
আৰু হাস্পতালত ১০ দিনতকৈ সৰহ দিন থকা নাই ।
ফ' উ—এইটো যদি ৩৫২ ধাৰামতে হয় তেন্তে সংসাৰত ৩২৫
ধাৰাৰ মৰুৰ্দমা আৰু কেতিয়াও নহয় ।

হা—Kee quiet. Don't you see it is a case of sim-
ple assault ?

ফ' উ—No sir, 324 or 325 ত regular বিচাৰ হওক ।
নহ'লে বৰ injustice হ'ব ।

হা—What ? এইটো এটা simple case. ৩৫২ ধাৰা-
মতে বিচাৰ কৰিলে injustice হ'ব ?

ফ' উ—নিশ্চয় injustice হ'ব । আদালতে আইনখন খুলি
চালেই এই কথা বুজিব পাৰিব ।

আ' উ—থোৱা, থোৱা; আদালতকনো তুমি ইমান মুৰ্থ
পালানে ? এইটো অপৰাধতো আকৌ আইন চাব
লাগেনে ?

হা—Keep quiet. সোৰ আইন জনা আছে । আপত্তি
হয় আপীল কৰিব পাৰা । (আচামী ও ফৰিয়াদীকৈ)

চাই) এই মকদ্দমা ৩৫২ খাৰাত মিটমাত কৰিবিতো
মিট।

ফ' উ—দোহাই ধৰ্ম্মাবতাৰ, এইটো মিটমাতৰ যোগ্য মক-
দ্দমা নহয়।

আ' উ—ভাল, আমি হ'লে মিটবলৈ বাঞ্ছা আছে। বাহি-
ৰলৈ গ'লে এই বিষয়ে party এ মীমাংসা কৰিব
পাবে।

হা'—বাহিৰলৈ যা দুয়োপক্ষ।

(দুয়োপক্ষ বাহিৰলৈ ওলায়, লগে লগে চিৰন্তদাৰ,
টৰণি, কনিষ্টবল ও ছাপ'ৰাচীও আছে)।

ফ' টৰণি—সুবল বাবু, আমাক ৫০০ শ টকা নিদিলে কেতি-
য়াও নিমিটবা।

আ' টৰণি—হৰি বাবু, আমাৰ ৫ পাঁচ টকাৰ ওপৰ নিদিব।

ফ' ট—কি এনে কথা, একো ভয়নাই; সুবল বাবু হাকিমৰ
আফিডেভিট দি ত্ৰীশ বাবুক উকিল ধৰোঁ;
আজিয়েই মকদ্দমা খাৰিজ কৰাম নহয়। দিয়াঁ,
দিয়াঁ—পাতৰ বাবে ১০, আৰু টকটৰ বা ২১,
আৰু উকীলৰ ফিছ ১৫ টকা এতিয়াই দিয়াঁ। কি
চাই আছাঁহে? ত্ৰীশ বাবুৰে পালে এই মকদ্দমা বান্দৰে
কল খোৱাদি বথলা-বথলে খাব নহয়। দিয়াঁহে-টকা
দিয়াঁ। মিছাতে সময় যাব লাগিছে।

(সুবলে টকা দিয়ে ও মহৰিৰ প্ৰস্থান)।

চিকিত্সাদাৰ—বুজিছানে সুবল বাবু, সেই বলিয়াটোক মিছাতে
অতবোৰ টকা দিলা। তাতকৈ মোক যদি ২০৭ কুৰি
টকামান দিলাহেঁতেন, হাকিমক একাষাৰ কৈ মক-
দ্দমা জয় কৰি দিলোহেঁতেন।

সুবল—মোৰ মূৰ ভাঙ্গিলতো মস্তিস্ক বিকৃত হোৱা নাছিল।
এতিয়া শঙ্খনবোৰৰ চৌহিনিত পৰি মগজো বেয়া
হ'ল।

আ' ট—চিকিত্সাদাৰ বাবু এইতে আহক।

চিৰ—(ওচৰ চাপি) কি ?

আ' ট—(মনে মনে টকা দি) আগেয়ে ৫৭ পাঁচ টকা
দিছোঁৱেই, এতিয়া আকৌ ৫৭ পাঁচ টকা দিলোঁ ;
—অলপ চাব।

চিৰ—অৱশ্যে, অৱশ্যে, একো ভয় নকৰিবা।

হৰি—(সুবলৰ হাতত ধৰি) ভাই সুবল, মই বৰ অন্যায
কাম কৰিছোঁ। মোহত অন্ধ হৈ বাগীৰ জোকত
মিছাতে তোমাক অপমান কৰিলোঁ। ক্ষমা কৰিবা
নে ?

সুবল—তুমি মোক যি মাৰ মাৰিছাঁ এনে উড়া কথা আবাৰতে
তাৰ প্ৰতিকাৰ হয় নে ?

হৰি—কি কৰিব লাগে কোৱাঁ। যদি কোৱাঁ, মই হাকিমৰ
আগতে এতিয়াই সকলো প্লীকাৰ কৰিম। মদ আৰু
অন্যায় কামত মোৰ যথাসৰ্ব্বপ্ন গৈছে। জামিন দিব

নোবাৰি ৩ দিন হাজতো খাটিছে। মকৰ্দমালৈ একো ভয় কৰা নাই; ফটকতো মোৰ হোৱাই উচিত। তাৰ নিমিত্তে অকণো দুখ নকৰোঁ। কেৱল মই এই বাবে দুঃখিত যে তোমাৰ নিচিনা মানুহ এজনক অনর্থক অপমান কৰিলোঁ। তাৰ কি প্ৰতিকাৰ হ'ব পাৰে কোৱা। যি তিব্বোতাক মই মদত ধৰি আৰু বেয়া সংসৰ্গত পৰি লাঞ্ছনা কৰিছোঁ, অত্যাচাৰ কৰিছোঁ, সেই তিব্বোতাই বিধবাৰ দৰে তাইৰ গাৰ সকলো গহনা সোলোকাই বন্ধক দি ৫০০ টকাৰ জামিন দিছে। কোনটো সতৰে নো মই সেই টকা খৰচ কৰিম? মোৰ টকা নাই; লাগে তোমাক বন্ধা-খত দিওঁ—ফটকৰ ভয়ত নহয়, কিন্তু তোমাৰ প্ৰতি যি অন্যায়াচৰণ কৰিলোঁ তাৰ বাবে।

সুবল—এই অনুতাপ যদি সঁচা হয় তেন্তে মই এতিয়াই মকৰ্দমা এৰি দিওঁ। ই বে সঁচা তাৰ প্ৰমাণ কি?

প্ৰভা—এই অনুতাপ সঁচা। কাৰণ যিবিলাক বন্ধক ভাল দিনত ই হেজাৰ হেজাৰ টকা দিছিল, সেই সকলে এই বিপদৰ দিনত ইয়াক ফুটা কড়ি এটাও দি সহায় নকৰিলে। যি জনী তিব্বোতাই ইয়াৰ সৰ্বস্ব লুটিলে সেইজনীয়ে ইয়াক পইচা এটিৰেও সহায় নকৰিলে।

সুবল—যদি মই মাৰ খোৱাৰ পৰা এনেটো উপকাৰ সাধিত হয়, তেন্তে এওঁৰ মাকৰ আৰু পতিপ্ৰাণা পৰিবাৰৰ

মুখলৈ চাই মই এই মৰুৰ্দমা এৰিলোঁ। মই এনে
পাৰঙ নহয় যে সতীৰ গাৰ গহনা বন্ধকত থৈ পোৱা
টকা ল'ম। নিশ্চয় জানিবা হৰিচৰণ! আজি সতীৰ
মহিমাতে তোমাৰ মুক্তি হ'ল। কি আশ্চৰ্য্য!
মাহুহে এনে মূৰ্ত্তিমতী, পুণ্যৱতী তিবোতা এৰি অধৰমী
পাপ-মূৰ্ত্তি তিবোতাবিলাকৰ সঙ্গ বেচি পছন্দ কৰে।

(আটাইবিলাক হাকিমৰ ওচৰ চাপে)।

হা—কি—মিটমাত হ'ল নে ?

সুবল—হয় হজুৰ, আমি মিটমাত কৰিলোঁইক। মৰুৰ্দমা
ডিচ্‌মিচ্‌ হওক।

(সকলোৰে প্ৰস্থান)।

দ্বিতীয় দৃশ্য ।

হৰিচৰণৰ ঘৰৰ আগ ।

(এফালে প্ৰভাকৰ ও হৰিচৰণৰ, আনফালে দিবাকৰৰ প্ৰবেশ) ।

দিবা—কি বাবু, মৰুৰ্দমাত হেনো জয় হ'ল ? এতিয়া এটা
party ৰ বন্দবস্ত হওক ।

হৰি—দিবাকৰ, যোক আৰু ঠাট্টা নকৰিবা। ইয়াৰ আগেয়ে

যিবিলাক ঠাট্টা সজ্জাবেবে কৰিছিল, মই বুজিব নোৱাৰিছিলোঁ ; এতিয়া বঢ়িয়াকৈ বুজিছোঁ। মোৰ অতীত জীৱন এটি দুঃস্বপ্ন, এটি ঘোৰ বিভীষিকা। টকা-কড়ি গ'ল হয় কিন্তু জীৱনত বেচ শিক্ষা হ'ল। আৰু সেই শিক্ষাৰ ফলত আজি নতুন জনম লাভ কৰিলোঁ। তুমি যে মোৰ প্ৰকৃত হিতাকাঙ্ক্ষী মই এতিয়াহে বুজিছোঁ।

প্ৰভা—নাই আৰু আগৰ হৰিচৰণ নাই। এতিয়া ইয়াৰ সম্পূৰ্ণ পৰিবৰ্ত্তন হৈ গৈছে। লাজ থাকিলে আৰু তেনে কৰিব নেপায়।

দিবা—শুনি বৰ সন্তোষ পালোঁ। ডাঙৰ মাহুহৰ ল'ৰা, এনেখন বলিয়ালি তোমাৰ শোভা নাপায়। টকা-কড়িৰ বাবে একো দুখ কৰিব নালাগে। যিখিনি সম্পত্তি আছে এতিয়াও ভানকৈ চলালে-কৰালে আকৌ টকা হ'ব।

(গোলাপী ও হৰিচৰণৰ মাকৰ প্ৰবেশ।

হৰিচৰণে মাকক প্ৰণাম কৰে)।

হ' মা—(কান্দি কান্দি) হৰি, দুখনী বুঢ়ী মাৰৰ মনত যেন এনে দুখ আগলৈ আৰু নিদিয়। মোক মৰিবৰ দিনত স্নেহেৰে মৰিবলৈ দে। দুবেলা ঈশ্বৰৰ নাম লৈ তই-তকে আশীৰ্ব্বাদ কৰি থাকোঁ—এনে স্থলত যে এনে-

সুৱা হয় মোৰ দুৰ্ভাগ্যৰ ফল। মই আগেয়ে একো
জনা নাছিলোঁ, এতিয়া সকলো কথা শুনিছোঁ।

(বোৱাৰীয়েকৰ হাতত ধৰি হৰিৰ হাতত লগাই দি)

এনে এটি দেৱকন্যা ঘৰত থাকোঁতে তই কেলেই
এনেকৈ ফুৰ। এইটো হিন্দুৰ ঘৰৰ বোৱাৰী ; এইটি
সীতা, সাধিত্ৰীৰ আদৰ্শ লৈ ডাঙৰ হোৱা ছোৱালী,
এইটি এটি মহাৰত্ন। বাপেক-মাকে এবাৰ তোক
সঁপি দিছিল, আজি আকৌ মই তোক হাতে-হাতে
সঁপিলোঁ। নিশ্চয় জানিবি এইটোক যদি তই অনাদৰ
কৰ, তোৰ কোনো কালে কল্যাণ মাই। সংসাৰ
ক'ত—কোন দেশত এনে ৰত্ন ওপজে ক'ব পাবনে ?
হতভাগ্য হিন্দুৰ দেশত যদি এতিয়াও কিবা ভাল,
কিৱা পবিত্ৰ, কিবা সুন্দৰ আছে তেন্তে হিন্দুৰ
ধৰ্মনিষ্ঠা “ গৃহলক্ষ্মী ” !

হাৰ—আই, আপোনাৰ পবিত্ৰ চৰণত ধৰি শপত খাইছোঁ, মই
আজিৰ পৰা সকলো কু-অভ্যাস এৰিলোঁ। আপোনাৰ
আজ্ঞা শিৰোধাৰ্য্য। যদি মই আপোনাৰ বাক্য কেই-
আঘাৰ পালন নকৰোঁ মোৰ অনন্ত নৰকত বাস হ'ব।

হ. মা.—বিপদৰ বন্ধু তোৰ পিতৃতুল্য সেইজনক প্ৰণাম কৰি
দক্ষ্য ধোজ। মোৰ আগতে তেখেতক তই বহুত
কু-বচন গুণিছ।

হৰি—(প্ৰভাকৰৰ ভৰিত ধৰি) খুড়াদেও! মই ক্ৰমা
পাবৰ যোগ্য নে? এই পাপৰ যে কি পৰাচিত হ'ব
পাবে মই নাজানোঁ।

প্ৰভা—উঠা, বোপাই, উঠা। বেয়া সঙ্গত পৰি বেয়া হৈছিলোঁ;
বুঢ়া বয়সত মোৰ প্ৰাণৰ বন্ধু সোমেশ্বৰৰ ল'ৰা এনে
বেয়া হোৱা দেখি বৰ দুখ পাইছিলোঁ। এতিয়া
তোমাক ভাল হোৱা দেখিলোঁ সেয়েই যথেষ্ট পুৰস্কাৰ।
বোপাই তোমাৰ মাৰাৰ কথা কেইআধাৰ মনত
ৰাখিবা। সোৱা চোৱাঁ তোমাৰ সতী পত্নী—হাতৰ
কাণৰ থহাই দিছে তথাপি কেনে স্নানৱী! সতীত্বৰ
তেজত কেনে গোৰবময়ী! তেওঁক অনাদৰ নকৰিবা
—কৰিলে দেৱতা অসন্তুষ্ট হ'ব।

(গোলাপী ও হৰিচৰণত বাজে সকলোৰে প্ৰস্থান)।

হৰি—গোলাপী! মোৰ পাপৰ কিবা পৰাচিত আছেনে?
যিদিনা মোৰ এই পাপ-ভৰিৰে সতীৰ গাত লাগি
মাৰি যাওঁ সেইদিনাই মোৰ অধোগতি মিলিল।
প্ৰিয়তমে, তোমাক কত অত্যাচাৰ কৰিলোঁ তাৰ সীমা
নাই। শাৰীৰিক কষ্ট,—মানসিক কষ্ট কত দিলোঁ।
এতিয়া এই পাপীৰ নিমিত্তেই তোমাৰ গাৰ দি-
বিনাক অনঙ্কাৰ তাকো সোলোকাই দিলাঁ। মই যে
কোনটো লাঞ্জেৰে এতিয়াও তোমাৰ আগত থিয় দি
আছোঁ ক'ব নোৱাৰোঁ।

গোলাপী—প্ৰভু, আপুনি মিছাতে বেজাৰ কৰিছে। আপুনি-
 য়েই মোৰ জীৱনৰ প্ৰধান অলঙ্কাৰ। আপোনাক
 ঈশ্বৰে স্মৃতি দি মোক ফিৰাই আনি দিছে, তাৰ
 নিমিত্তে যে অকাতৰে জীৱন দিব পাৰোঁ। প্ৰভু।
 অলঙ্কাৰ অতি সামান্য বস্তু। আপোনাৰ মুখত
 একাধাৰ ভাল কথা শুনিলেই মোৰ জীৱন ধন্য যেন
 পাওঁ। আপুনি মোহবশত এটি লাথি মাৰিছিল, তাৰ
 পৰা কি হ'ল। আপুনি কিমান দয়ালু। মোৰ নিচিনা
 কত শত ভিবোতা আছে—সিহঁত কত অভাগিনী।
 দিনে বৃষ্টিয়ে মাৰ কিল ধাই কত যত্ননা ভুগিব
 লাগিছে। প্ৰভু, মই আপোনাৰ মনৰ জোখায় হ'ব
 জনা নাই সেই বাবে মইহে ক্ষমাৰ পাত্ৰী।

হৰি—ধন্য সতী ধন্য! আজিহে বুজিলোঁ সাবিত্ৰীয়ে কি
 দৰে সত্যবানৰ জীৱন দিলে। আজিহে বুজিলোঁ
 সতীত্বৰ কি তেজ! আজি মই অতি দুখীয়া; কিন্তু
 যাৰ ঘৰত এনে সাক্ষী ভিবোতা আছে, তাৰ পক্ষে
 ঐশ্বৰ্য্য অতি অকিঞ্চিতকৰ। নাটক-নভেল পঢ়ি
 তাৰ আচল সাৰভাগ নলৈ, আচল উদ্দেশ্য নুবুজি
 তাতে বেয়া সন্দেহ পৰি মই পণ্ডতকৈও অধম হৈ-
 ছিলোঁ। ভগৱান! ধন্য ভূমি যে আজি মোৰ সেই
 মোহ দূৰ কৰিলা। সকলোৰে জনা উচিত যে মদ
 আৰু অসৎসঙ্গ সকলো সৰ্বনাশৰ মূল। সংসাৰৰ

নানান্ চিন্তাত মানুহ এনেয়ে পাংগল, তাতে আকোঁ মদ পেটত পবিলে পাগলামিৰ সীমা নেথাকে। লগে লগে হৃদশাৰো সীমা নাইকিয়া হয়। হতভাগ্য হিন্দুস্থানখন এই মদ, কানি ইত্যাদি নিচাই একেবাবে সৰ্বনাশ কৰিলে। হে শুভু, মোৰ নিচিনা হতভাগা পাৰ্শী-বিদ্বাকক উদ্ধাৰ কৰা। দুৰ্ভাগ্যবান হিন্দুজাতিকো ইয়াতে কওঁ যেন তিবোতাবিলাকৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাপৰ হয়। যদি এই পতিত জাতিৰ কেতিয়াবা উদ্ধাৰ হয় তেন্তে দি কেবল এই ধৰ্মপ্ৰাণা, পতিব্ৰতা, তেজস্বিনী “গৃহলক্ষ্মী” সকলৰ পৰা!

VERY good Devanagari

~~_____~~